

POPOUTNIK

PEDAGOŠKI LIST

LIII

1

1931/32

Vsebina:

I. 1. Kralj Aleksander I., viteški vzgojitelj našega naroda. — 2. M. Senkovič: Pedagoško poizkusno delo kot prvi korak do resnične šolske reforme. (Nadalj. sledi.) — 3. Miroslav Kokolj: Kulturna orientacija in učiteljeva osebnost. — 4. Andrej Šavli: K psihologiji in etiki tekme kot vzgojnega sredstva. — 5. Albert Žerjav: K vprašanju Fleretove »Naše prve knjige«. — 6. Marija Čebularjeva: Nekaj misli o vzgoji, samodelavnosti in naši »Čitalnici«. (Konec sledi.) — 7. Friderika Wieserjeva: Kaj rišejo mestni dečki iz prostega nagiba.

II. 1. Ivan Robnik: Modeliranje z luženo žagovino v poletju. — 2. Rudolf Kodrič: Rokotvorni tečaj v Mariboru.

III. 1. Nervozni otroci. — 2. Sodelovanje šole z domom. — 3. Priprava na materinstvo in družinska pedagogika. — 4. Dijaški kolegij na Češkoslovaškem. — 5. Zdravje v osnovni šoli. — 6. Proti nošenju prevelikega števila knjig v šolo. — 7. Poizkusi s hranitvijo šolskih otrok. — 8. Nadarjenost za godbo. — 9. Ogrevanje razredov in zdravje otrok.

IV. 1. Dr. Fran Jeraj: Duševna podoba mladosti. — 2. Josip Jurančič: Iz šole za narod. — 3. Publikacije »Mladinske Matice« 1931. — 4. Narodna čitanka o zdravlju. Prva knjiga. — 5. Dr. Ivan Matko: Katekizem o tuberkulozi. — 6. Zakon o narodnih šolah. II. zvezek.

V oceno smo prejeli:

Hudales: Gmajna.

Lapajne: Od Ilirije do Jugoslavije.

Ljubunčič: Naše narodne šole.

Ocene priobčimo, kolikor nam bo to dopuščal prostor, v prihodnjih številkah. Isto velja za nekatere nam vposlane, a še neobjavljene ocene.

„POPOTNIK“ izhaja v zvezkih 15. dne vsakega meseca in stane na leto 50 Din, polletno 25 Din, četrtletno 12-50 Din; posamezni zvezki stanejo 5 Din.

Naročnino in reklamacije sprejema uprava listov Jugoslovenskega učiteljskega udruženja — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Senkovič Matija, obl. šolski nadzornik v pokoju, Maribor, Strossmajerjeva ulica 30/1.

Glavni in odgovorni urednik Josip Kopal. Izdajatelj Jugoslovensko učiteljsko udruženje — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani. Odgovarja Ivan Dimnik. Tiska Učiteljska tiskarna (predstavniki Franc Štrukelj). Vsi v Ljubljani.

POPOTNIK

PEDAGOŠKI LIST

Cefnik LIII.

September 1931.

Štev. 1.

Kralj Aleksander I., viteški vzgojitelj našega naroda.

(16. VIII. 1921. — 16. VIII. 1931.)

Ob iskreni navdušenosti in srčni radosti zvestega naroda je obhajala letos naša širša domovina Jugoslavija izredno slavje: desetletnico vladanja Nj. Veličanstva, našega viteškega kralja.

Ne moremo se tukaj baviti z bogato in s pestro vsebino teh desetih let, usmeriti hočemo temveč svoj pogled le na sredotočje, na zaslombo, ki jo je imela naša domovina v tej razburkani dobi, na osebo vzvišenega nam vladarja, kralja Aleksandra I.

Koliko viteške pomoči v dobi desetletnega vladanja za vse bedne in nesrečne, koliko nadčloveške velikodušnosti, koliko železne zvestobe v pogodbah in obljubah, koliko premagovanja nad afekti, koliko čuta odgovornosti in osebne požrtvovalnosti, koliko jeklene volje, združene s srčno milobo, koliko zmag nad vsem malenkostnim v duši in življenju! Zares neštete so osebne žrtve in neizčrpni so kulturni zakladi, ki jih je izžarevala kraljevska ideja na vse strani v dobi zadnjih 10 let v Jugoslaviji.

Naš kralj — modrijan na prestolu — pa nam je tudi dokazal, da za obrambo domovine ne služi le orožje, temveč da so za to učinkovite tudi ideje, če so take, da s svojo prepričevalno silo lahko izravnajo človeške konflikte in pridobivajo zase velike množice ljudstva. Še nikoli nismo tako živo občutili, da plemenitost že sama na sebi lahko izgadi najostrejša nasprotstva, da ona sama že učinkuje organizatorno in da lahko resnično brzda nizkotne sile in strasti med razdvojenimi brati.

Iz tega pa izvira za nas učitelje in vzgojitelje dragoceno spoznanje, da je vzgoja mladine v duhu pomirljivosti in sprave za ohranitev moderne države in vseh njenih kulturnih dobrin vsaj tako važna nego telesna vzgoja nove generacije in njena vojaška pripravljenost. Zato je treba vse storiti, da se mladina čimbolj prilagodi vedno težjim nalogam mirnega sožitja in visoko razvitega zajedniškega življenja.

Naš kralj ni le vrhovni poveljnik vseh vojnih sil, temveč pravi knez in naš voditelj, ki ima tudi globok zmisel za socialne potrebe, za splošno zaščito in vzgojo mladine, osebnost, ki nam je vzvišena podoba najvišjega in vendar tako discipliniranega dostojanstva, in vodilni državni pedagog, ne kot izvedenec za vse podrobnosti, temveč kot smotrni nosilec najvišjih izobraževalnih običajev in načel vse človeške skupnosti.

Ako bi ne bilo našega viteškega kralja Aleksandra I., bi nam ga morala dobrotna usoda podariti.

Ob priliki desetletnice se klanja tudi učiteljstvo, ki se zbira okrog tega lista, v globoki vdanosti in neomajni zvestobi svojemu ljubljenu kralju ter mu dovaja k njegovemu jubileju najdražji zaklad vse domovine: otroška srca, polna vroče ljubezni do kralja, kraljevskega doma in Jugoslavije!

Pedagoško poizkusno delo kot prvi korak do resnične šolske reforme.

Kdor pazljivo zasleduje vse naše pedagoško življenje, je gotovo opazil, da pri nas do zadnjega časa ni bilo skoraj nobene prave možnosti, da bi se praktično preizkusila nova pota pri šolskem delu, ki jih novejša pedagoška teorija smatra kot glavni pogoj za sodoben razvoj našega šolstva. Iskati nova pota pri vzgojnem in učnem delu, zato se je danes ustanovilo večje število poizkusnih razredov in poizkusnih šol. Kajpada velja to bolj za inozemstvo, kjer je krasni razvoj poizkusnega šolstva dvignil prosveto na višino, na kateri se nahaja danes. Pri nas je poizkusno šolstvo šele v povojih in vendar mora vsak razsoden človek priznati, da je v vsakem enotno urejenem šolskem obratu, kakor ga predstavlja šolstvo, ki ga upravlja država, treba tudi nekaj takih učnih zavodov, ki si stavijo kot posebno nalogo, da s praktično-konkretnim delom posegajo v spor za boljše in primernejše izborazbene poti in učne načine, da je treba šol, ki prvič krenejo na pota, ki so v skladu s kulturnim položajem in vsakokratnim stanjem znanosti. Drugače šolstvo otrpne ali ostane na mrtvi točki.

Zmisel in naloga poizkusnih razredov in poizkusnih šol.

Zmisel poizkusnih šol je tedaj, da se v njih preizkusijo pedagoške ideje ter iz teorije prevedejo v prakso. Poizkusne šole in poizkusni razredi naj bi šolski reformi utirali pot ter jo očuvali zmot.

S tem je tudi že v bistvu označena glavna naloga šolskih poizkusov. Kdor je količjak razsoden, bo tudi takoj spoznal njihov pomen ter priznal, da bi to bil velik nedostatek v našem šolstvu, ako bi se pri nas ne delali taki poizkusi ali če bi mi imeli premalo poizkusnih razredov in takih šol. Napačno pa bi bilo, če bi šole, ki niso poizkusne šole, opuščale vsak poizkus. To se tudi ne sme zahtevati, le da bodi poizkus glavno delovno področje poizkusne šole, medtem ko bi se naj normalna šola ukvarjala z njim le priložnostno.

Kroga splošnih nalog poizkusne šole smo se že dotaknili. Lahko pa se ta krog razširi in natančneje določi takole: Vsaka poizkusna šola se lahko postavi pod kako veliko vodilno idejo, n. pr. pod delovno idejo, strnjeni pouk..., lahko pa se tudi ukvarja samo s kakim delnim problemom delovne šole: z individualno pisavo, s psihološkim risanjem, z reformo elementarnega pouka, s samovlado učencev, prostim učnim razgovorom itd. Tudi je možna združitev dveh glavnih problemov, ki vodi do sintetičnega oblikovanja. Vprašanj, ki bi se lahko obravnavala, je obilo. Kdor količjak zasleduje pedagoško literaturo, bo našel dovolj glavnih in delnih nalog, ki se lahko obravnavajo v poizkusni šoli. Da učitelji poizkusnih šol lahko tudi po lastnem preudarku ubirajo nova pota, ni treba posebej poudarjati. Temu se še pridružijo znana vprašanja, ki so se jih lotili že mnogi, ne da bi jih povoljno rešili, ker so jih večinoma napačno razumeli. Ne mislim tukaj delovne šole kot širokega vzgojnega problema, temveč dotikam se le delovnega pouka kot ožjega didaktičnega vprašanja ali kot vprašanja učne oblike. Ne bom se motil, če na splošno trdim, da je do sedaj število šol še neznatno, kjer se goji pravi delovni pouk, da ga dobra polovica uporablja v popačeni obliki in da ga ostanek pozna le po imenu. Uvesti metodo delovnega pouka v prakso osnovne šole, to bi bila hvaležna in za sedaj najnujnejša naloga za mnoge poizkusne šole in sicer za daljšo dobo.

Napačna pa bi bila trditev, da mora naša šola sprejeti vsako novotarijo. Baš to je naloga poizkusne šole, da vsak problem natančno preišče in presodi, če je to ali ono za naše šolske razmere primerno. Ako se izkaže, da je kako nova ideja pedagoški neplodna, jo je treba izpremeniti, omiliti ali popolnoma opustiti, saj je baš v tem veličina poizkusne šole, da črta ideale, ki ne zdržijo pod kritičnim rešetom.

In učenci? Ali pri tem ne trpijo škode? Morda, morda pa tudi ne. Če pomislimo, da je moralo že na tisoče mladih bitij prebiti svojo šolsko dobo v učenem ozračju, ki ni bilo ugodno njih duševnemu razvoju, je ta škoda sorazmerno mnogo večja v primeri s škodo, ki jo sedaj učenci morebiti res utrpe pri nekaterih »ponesrečenih« poizkusih. Če smo morali v pretekli dobi desetletja prenašati nepsihološki, otroku sovražni šolski obrat, tedaj nikakor ni prav, če sedaj obsojamo šolske poizkuse zaradi vsake malenkosti in če namenoma nočemo videti njihovih dobrih strani in doseženih uspehov.

Da se končno tudi — kakor povsod — nepoklicani vtikajo v posle, ki bi morali biti pridržani le izbranim in izkušenim vzgojiteljem, in da se morajo diletanti po res ponesrečenih poizkusih naposled sramotno umakniti, tega ne smemo pripisovati ideji poizkusne šole, ki v svoji pristni obliki ne pozna ničemurnosti in tudi ne hrepeni po kakem posebnem priznanju. Zato bi bilo le želeti, da bi se v prid poizkusnim šolam in s tem v prospeh šole sploh večkrat spomnili, da so tudi šolskim poizkusom postavljene neke meje.

Kako pa naj poizkusna šola deluje in učinkuje tudi preko svojih štirih šolskih sten?

Prvo je, da se popolnoma sprijazni z novo idejo in da ob njeni prevedbi v prakso doseže neko stopnjo zrelosti, preden stopi v javnost. Nato naj odpre svoja vrata na stežaj in naj ne brani vstopa nikomur, ki se zanima za njeno delo. Glavni pogoj za posete od strani učiteljev pa mora biti, da le-ti ostanejo na poizkusni šoli tako dolgo, da spoznajo duha, ki na njej vlada, in da s sodelovanjem proniknejo tudi v delo učencev. V delovnih zajednicah, ob društvenih zborovanjih in konferencah bi o tem gostje potem lahko poročali. Našli bi se novi tovariši, ki bi se odločili za poset poizkusne šole, in tako bi se začela širiti ideja, ki so jo na pravem mestu uresničili pravi ljudje. Že v kratkem času bi se pokazal vpliv poizkusne šole v obliki sicer počasne, a tembolj sigurne preosnove našega domačega šolstva. Istočasno pa bi se po tej poti obilo praktičnih pobud stekalo nazaj k poizkusni šoli. Koliko dobrega bi se lahko ustvarilo, ako bi se na ta način najprej praktično preizkusili posamezni problemi, ki tvorijo bistvo delovne šote. Tudi je treba pomisliti, da ni mogoče siliti vsakega učitelja, da naj sam prehodi dolgo pot od abstraktne ideje do prakse.

Mnogo je namreč učiteljev, ki so le praktično — posnemajoče usmerjeni, ki hočejo — ne da bi jim bilo mar za kako težje čisto teoretično razpravljanje — imeti vprašanja tako formulirana, da jih lahko presade neposredno v prakso, s takojšnjim rezultatom, brez nadaljnjega duševnega razglabljanja. Njihov pogled ne išče vzrokov, temveč počiva rajši na dejstvih. Taki učitelji nalikujejo ljudem, ki prodajajo blago v taki obliki, da se lahko takoj uživa. Zato so nam potrebni in je njihov pomen brez dvoma zelo velik.

*

Ako govorimo o poizkusnih razredih, priznavamo s tem neki nedostatek, zakaj poizkusni razredi na osnovni šoli so nekaj nepopolnega, ker so le nekaki otoki sredi razburkanega morja, ki ga predstavlja vsakdanji šolski pouk. Učitelj poizkusnega razreda ima večinoma težko stališče, ker je v marsikaterem pogledu notranje drugače usmerjen nego ostalo učiteljstvo na njegovi šoli. Temeljita reforma vzgoje in pouka pa je mogoča le tedaj, ako stopi na kaki šoli ves uči-

teljski zbor v službo reformne ideje in če pri tem v vzajemnem delu in nesebični podreditvi pod skupni smoter vrši svojo nalogo. Poizkusni razred je štor, na katerem se najboljše mladike ne morejo razvijati. Samo poizkusna šola, ki razpolaga z vso svobodo, ki jo duševni delavci potrebujejo za uresničevanje idej, lahko postane to, kar se od nje zahteva: kraj, kjer se lahko ubirajo nova pota, pota za oblikovanje bodočih osebnosti, kraj, od katerega se pretaka sveže življenje v telo drugih šol, skratka: kraj za realizacijo novih pedagoških idej.

Gotovo si mnogi učitelji in učiteljice resno prizadevajo, da bi pripomogli novim idejam v svojih razredih do zmage, gotovo se bori pretežni del našega učiteljstva z novimi vzgojnimi in učnimi problemi. To je za marsikoga težak boj proti samemu sebi, proti drugače mislečim in morda celo proti posameznim predstojnikom kljub besedi o »prostosti metode«. Vsako nasprotno mnenje povzroči na drugi strani, milo rečeno, najmanj kako nerazpoloženje, ki vodi sicer pri razsodnih ljudeh do razjasnitve ali vsaj do medsebojne strpnosti.

V splošnem pa morajo učitelji poizkusnih razredov deliti usodo vseh tistih, ki iščejo in utirajo nova pota, čeprav niso to kaki stremuhi, temveč idealni ljudje, ki so vzeli nase težko nalogo, da pripravljajo nova pota vzgoji in pouku. To pa jim ne daje kakega višjega ali posebnega položaja, temveč je le posledica njihove posebne strukture. Ostalo učiteljstvo jih bo vedno cenilo in s stvarno kritiko spremljalo njihove uspehe kakor tudi neuspehe. Za tako kritiko bo kajpada odločilna le šolskovzgojna stran njihovega delovanja. V ospredju mora biti stvar, učiteljeva oseba prihaja šele v drugi vrsti v poštev.

Šolski poizkusi na Češkovaškem, v Nemčiji in Avstriji.

Češko poizkusno šolstvo se odlikuje predvsem z neko centralno idejo, uresničiti hoče namreč tako zvan *komenij*, t. j. diferencirano enotno šolo.¹ Drugače pa so vse poizkusne šole v ČSR, ki jih tamkaj imenujejo *reformne šole*, osnovane na principu delovne šole. Delo je po možnosti individualno, vzgoja pa kolektivna (samovlada učencev). Odločilnega pomena za delo v reformnih razredih so zlasti tri temeljne ideje: 1. vprašanje *delovnega pouka*, 2. iz njega izvirajoča potreba *socialne ureditve razreda*, t. j. razčlenitev razreda v delovne skupine s samoodgovornostjo (delovno zajednico), 3. vprašanje *strnjene* pouka.

Samovlada v razredu, prosti učni razgovor, ki prevladuje kot učna oblika v večini učnih ur, odpor proti snovnemu principu, naravne delovne enote, prijateljsko razmerje med učiteljem in učenci, sprostitvev iz spon običajnega urnika so še nekatere poteze pedagoškega dela v češkoslovaških reformnih šolah. Učitelju, ki se mu pri strnjem pouku ni treba ravnati po urniku, je le dana naloga, da do konca šolskega leta doseže učni smoter. Na koncu šolske dobe pa morajo otroci razpolagati z isto množino znanja, kakor se to zahteva od učencev, ki posečajo normalne razrede.

Zvezke za posamezne predmete nadomešča delovna knjiga, tako da prihaja otroku njegovo delo že od zunaj kot enota do zavesti. Že pri početnem pisanju se uporabljajo zvezki brez črt, kar se bo marsikomu zdelo manj pomembno, v resnici pa se s tem izraža in poudarja otroška posebnost in obenem je to znak, da je otroku tudi v tem pogledu dana možnost prostega udejstvovanja.

Največja važnost se polaga na samopridobivanje v zvezi z otroško iniciativo, ki se kaže zlasti v tem, da otroci dostikrat sami napovedo delovni smoter. Splošno je prodrlo spoznanje, da je prevelika aktivnost od učiteljeve strani med poukom

¹ Za uvod v to poglavje dobro služijo: dr. Příhoda, *Jednotná škola*, časopisa »Vestník pedagogický«, »Nove školy«, dr. A. Mühlberger: *Versuchsschulen*.

za razred škodljiva. Zato služi kot načelo: Kar lahko učenec sproži sam in samotvorno izvrši, tega naj se nikdar ne loti učitelj. Razred mora teči tako rekoč sam od sebe. Ta ideal pa se bo dosegel le tedaj, če bo otrok v šoli čutil potrebo po delu, kakor čuti doma potrebo po igri. Prav tako kakor vsak odrasli mora biti tudi že otrok prožet od svojega dela kot ideje.

Duševni vodja čeških reformnih šol je dr. Přihoda, mož, ki je za to znanstveno usposobljen, poleg tega pa zavzema položaj docenta na češki univerzi v Pragi, kar mu daje še posebno avtoriteto. Dr. Přihoda je bil ponovno v Ameriki, kjer je imel priliko, spoznati bolj praktično-ekonomsko smer tamošnjih šol, ki jo skuša sedaj združiti z miselnostjo Komenskega. Po njegovi zaslugi se je tudi univerza pritegnila v ta delovni krog, ki se je s tem pravilno sklenil: znanstvena obravnava nove ideje, nje prevedba v prakso, zgolj praktično delo v šoli. Dr. Přihoda si je znal ustvariti delovno torišče, ki rešuje z veliko vnemo in požrtvovalnostjo svojo nalogo. Na njegovo pobudo in pod njegovim predstvom se je namreč ustanovila na visoki šoli za pedagoški študij v Pragi posebna pedagoška reformna komisija, ki si je zastavila kot prvo nalogo, da reši veliko vprašanje diferencirane enotne šole in učiteljske izobrazbe. Njena nadaljnja naloga je, da pripravi notranjo preosnovo osnovnih in drugih šol z otvoritvijo nekaterih poizkusnih šolskih tipov v Pragi in na deželi, kar se je uresničilo že proti koncu l. 1929.

Razen tega je učiteljstvu ČSR na razpolago bogata literatura, ki razmotriva in od vseh strani pojasnjuje vsa pereča vprašanja šolske reforme. Zlata Praga sama pa ima dovolj sil, ki so enega duha, tako da so se mogle ustanoviti cele reformne šole ne glede na to, da so bile te šole deležne tudi dejanske podpore (200.000 Kč). Dalje je ugodno, da pospešujejo ta pokret tudi vodilne osebnosti v prosvetnem ministrstvu, med katerimi je posebno zaslužen predsednik študijske komisije, min. svetnik dr. Velemínský, ki obenem urejuje ugledno češko revijo »Vestník Pedagogický«.

Plodovi reformnega dela se kažejo že danes, saj se je deloma že poprej praktično preizkusilo, kar nudijo novi učni načrti na Češkoslovaškem. Zato naj bi bilo tudi za naš reformni pokret odločilno to, kar je pri češki šolski reformi vsega priznanja vredno: Pravilna pot od znanstvenega fundiranja preko poizkusne šole do vsakdanje prakse v normalni šoli, dalje velikopotezno delo, jasna smotrnost in primerna zaokroženost.

Kot zgled za naše razmere naj služi zlasti dejstvo, da pri šolski reformi sodeluje tudi praška univerza. Češkoslovaška je v tem pogledu prav tako velikopotezna kakor Amerika, kjer dolga kulturna veriga veže zadnjo otroško vrtnarico z rektorjem katerekoli svetovnoznane tamošnje univerze. Tudi mi smo v tako srečnem položaju, da lahko rečemo, da univerza pride včasih med narod in tudi med osnovnošolske učitelje. To bi se naj kazalo posebno še v načinu, kako se pedagoška stolica zanima za dnevne skrbi in aktualna vprašanja osnovne šole, kako znanstveno pronica v probleme, ki se danes z njimi najbolj ukvarjamo, kako sploh znanost visoke šole z docenti in s slušatelji stopa na pozorišče našega dela. Pa tudi za razvoj naših poizkusnih šol nam je potrebna duhovna sila visoke šole. Njej pripada v tem pogledu važna naloga, da izlušči iz dejanskih življenjskih potreb idejo ter jo formulira, da se pokažejo jasni vzgojni in učni cilji kot bodoče naloge. Dokler bomo imeli stolico za pedagogiko, bo zahtevala in mora osnovna šola zahtevati, da se tudi njeni cilji in njene naloge upoštevajo v onem znanstvenem ozračju, ki obdaja univerze. Učiteljstvo osnovnih šol bo zastopnikom univerze hvaležno za vsako pobudo.

Kot dragoceni pripomočki za novo orientacijo na področju vzgoje in pouka nam lahko služijo s primerno primeno na naše razmere in potrebe tudi izkušnje nemških poizkusnih šol v Leipzigu, Dortmundu, Augsburgu, Münchenu, Dresdenu in Hamburgu, ki jih je v posebni knjigi pregledno opisal dr. H. Reinlein.¹

Razen teh so nastale v Nemčiji še posebne, celo nove šolske oblike, ki jih poznamo pod imeni »Landerziehungsheime« (dr. Herman Lietz) in »Freie Schulgemeinden« v Wickersdorfu (Gustav Wyneken) in Odenwaldu (Paul Geheeb). V tej zvezi je treba še omeniti šolo v Waldorfu pri Stuttgartu, ki ji je duševni vodja znani antropozof dr. Rudolf Steiner.² Te šole novega mišljenja, ki so navadno združene z internati, služijo vedno le manjšemu številu otrok in se lahko oživetvorijo le pod določnimi posebnimi razmerami. Jasno je torej, da njih zunanja organizacija, notranja ureditev in ideja ne prihajajo v poštev za šolske poizkuse v našem zmislu, ki merijo edinole na obnovo in nadaljni razvoj našega javnega šolstva po vsej njegovi širini. Priznati pa je treba, da sta se pedagoška teorija in vzgojna praksa že okoristili z marsikatero idejo teh privatnih šol, ki so sicer le majhni reformni otoki sredi daleč naokrog valujočega življenja. Česar je treba nam, to je obnova vsega vzgojstva, predvsem pa reforma vseh javnih šol.

Pač pa nam lahko za naše poizkuse dobro služijo izkušnje in uspehi mnogih avstrijskih učiteljev v mestu in na deželi, ki jih je opisal Th. Steiskal v svojih dveh knjigah: »Pädagogische Versuchsarbeit in Österreich«.³

Do sedaj sta se prav za prav le dve državi odločili za reformo svojega celokupnega šolstva: Rusija in Avstrija. Ruska šola je kot trden sestavni del včlenjena v leninizem. Ker hoče ta sistem uničiti zapadnoevropsko kulturo, da na njenih razvalinah zgradi novo svetovno kulturo, ne spada omenjena šola, ki jo seveda odločno odklanjamo, v okvir pričujoče razprave, ki se opira na trdno vero v obnove naše kulture. Bistveno drugačno obeležje ima avstrijska šolska reforma. O njej se lahko trdi, da je v službi kulturne obnove. Sploh je treba priznati, da je Avstrija storila prvi korak za obnovo vsega javnega šolstva in zato si je ta republika pridobila posebnih zaslug za duhovni preporod ne samo svojega lastnega naroda nego tudi ostalega človeštva.

Temu kratkemu pregledu o poizkusnem šolstvu v drugih državah, ki naj bi nam kazal pot za primerno notranjo in zunanjo organizacijo poizkusnih šol v naši državi, je treba dodati, da se morajo tudi nekateri učitelji naših poizkusnih razredov in šol smatrati kot pionirji, ki pripravljajo in kažejo pot novim idejam v svoji praksi in obenem s svojim literarnim delovanjem. Tukaj ponovno opozarjamo na sledeča njihova dela, ki so vznikla neposredno iz njihove šolske prakse:

Zmago Bregant, Elementarni razred. Ljubljana. 1928. Samozaložba.

Leon Pibrovce, Osnovni razred v luči sedanjih didaktičnih načel. Slov. Šol. Matica. Ljubljana. 1929.

Karel Doberšek, Vpliv socialnih razmer na razvoj otroka na Prevaljah. Slov. Šol. Matica. Ljubljana. 1929.

Josip Jurančič, Iz šole za narod. Slov. Šol. Matica. Ljubljana. 1930.

Dalje bodo učiteljem poizkusnih razredov pri rokotvornem pouku dobro služila še tale dela:

¹ Dr. Hans Reinlein, Der Versuchsschulgedanke und seine praktische Durchführung in Deutschland. Perthes. Gotha.

² Dr. Fritz Karsen, Deutsche Versuchsschulen der Gegenwart. Dürr. Leipzig.

³ Theodor Steiskal, Die Versuchsschularbeit in Oesterreich I. u. II. Deutscher Verlag für Jugend und Volk. Wien I., Burgring 9.

Alojzij Novak, Gnetenje in oblikovanje iz ilovice in peska. — Izrezovanje iz papirja in nalepljanje. Ljubljana 1927. Samozaložba. — Lepenkarstvo. Slov. Šol. Matica. Ljubljana 1930. — Risanje. I. in II. del. Uč. tisk. Ljubljana.

Naše bodoče naloge na področju poizkusnega šolstva.

Ako sedaj formuliramo zahteve, ki se nanašajo na organizacijo in vodstvo poizkusnih razredov in poizkusnih šol kakor sploh na pedagoško poizkusno delo bodočnosti, moramo predvsem poudariti, da je glavni pogoj za tako delo skrbna in spretna izbira problemov.

V ta namen naj bi si tudi mi po zgledu češkega, nemškega in avstrijskega učiteljstva ustanovili osrednjo delovno posvetovalnico, t. j. nekak odbor za poizkusno šolstvo, ki naj bi bil sestavljen iz naših vodilnih šolnikov, iz učiteljev poizkusnih razredov in šol ter nekaterih nepristranskih, praktično in znanstveno preizkušenih pedagogov.

Ta odbor naj bi dajal poizkusnim učiteljem nasvete, zbiral in objavljajl izkušnje za splošno uporabo, opozarjal naj bi na nove ideje, zastavljajl nove naloge ter skrbno izbirajl probleme za pedagoške poizkuse v naših šolah. Njegovim članom naj bi bilo dano na prosto, da se lahko večkrat na licu mesta o tem prepričajo, kako se na njihovih sejah sprejeti načrti in načela uveljavljajo v praksi, odborniki bi morali torej imeti pravico, da lahko vsak čas ustanovljene poizkusne razrede posečajo, da tamkaj natančno zasledujejo vse važne pojave pri izvajanju novih idej in da rezultate svojih opazovanj in poizvedb čim najbolj izkoriščajo za pospeševanje poizkusnega dela. Sploh naj bi bila naloga tega odbora, da iznova pokrene vsa pereča vzgojna učna vprašanja, ki so se navidezno že načela, pa so se v resnici le deloma pravilno doumela in povoljno rešila, in da s tem spravi v poizkusno šolsko delo neki sistem. Ta ekonomska organizacija bi bila potrebna, da se delo posameznikov ne razprši in da se sile preveč ne razcepljajo. Kdor se je kdaj boril zoper ravnodušnost in konzervativnost v pedagogiki, bo znal pravilno ceniti veliki pomen takega odbora za organizacijo in vodstvo poizkusnega šolstva.

Dejali smo že, da je izbira primernih problemov najvažnejša in najodgovornejša naloga odbora, ki naj bi pripravljajl, nadzirajl in s svojim nasvetom spremljajl poizkusno šolsko delo.

Katera vprašanja pa so posebno važna in priporočljiva in zato vredna, da se z njimi ukvarjajo tudi naši poizkusni razredi?

Ceprav zavisi odgovor na to vprašanje od stališča tega ali onega presojevalca, se vendar lahko zedinimo na nekatere probleme, ki se dajo rešiti tudi v preprostih šolskih razmerah.

Med problemi, ki merijo na temeljito izpremembo dosedanjih učnih načrtov, vsega dosedanjega učnega načina in vse šolske organizacije, stoji pedagoški pokret, ki nastopa pod skupnim imenom »delovna šola«, na prvem mestu. Zato so se do sedaj vse poizkusne šole, kjerkoli so se pojavile, v prvi vrsti ukvarjale s tem, da pretresejo najprej idejni kompleks, ki je v zvezi s tem pokretom. Delovna ideja mora biti glavni problem ne samo za obstoječe nego tudi za bodoče poizkusne razrede na osnovnih šolah.

Od idejnega kompleksa »delovna šola«, ki je prav za prav širok vzgojni problem, spada v poizkusne razrede zlasti neko ožje didaktično vprašanje, to je delovni pouk. Najvažnejša naloga za vsak poizkusni razred je pospeševanje samodelavnosti in samostojnosti, torej prenos ideje didaktičnega delovnega pouka, t. j. samotvornega pridobivanja znanja in ustvarjajočega učenja po možnosti na vse predmete in na vse stopnje osnovne šole.

Poleg tega bi se posamezni poizkusni razredi lahko ukvarjali s kakimi posebnimi nalogami ali psihološkimi in didaktičnimi temami. Tako bi predmeti poizkusov lahko tudi bili: vpraševanje učencev, prosti učni razgovor, individualna pisava, zvezki z eno črto in brez črt, prvo pisanje in čitanje z izhodiščem od velikih tiskank, Fleretova »Naša prva knjiga«, didaktični poizkusi v pisanju po Kuhlmannu, računstvo po Kühnelu, psihološko risanje, grupiranje učencev po splošni nadarjenosti, problem utrujenosti, samovlada učencev, razred kot delovna in življenjska zajednica itd.

(Nadalj. sledi.)

Kdor si hoče ogledati poizkusne šole, da najde samega sebe ali da se potem lahko na samega sebe zanese, naj si jih ogleda; kdor pa gre tja z namenom, da bi posnemal ali prejel kake recepte, naj ostane rajši doma, zakaj receptov tam ne bo dobil. (Velja tudi za pedagoške tečaje. Op. ur.)

Dr. Fr. Karsen.

Najhujši sovražnik prave npravnosti je neprestano moraliziranje, ki se vsakemu človeku z zdravimi čuti gabi in ki vsako dobro voljo v kali razkraja.

Norb. Franz, Verborgenes in der Kindesseele.

Kupček slabih navad spada med človeške pravice otroške dobe.

O. Pfister.

Človeku, predvsem otroku in umetniku, je vnanje priznanje tako potrebno, kakor je suhi zemlji treba dežja; trajno ne zadostuje, da se tolaži s tem, češ moje delo je nekaj vredno in da se zadovoljuje le s svojo lastno sodbo.

O. Pfister.

Vzgoja hoče otroka včleniti v »ritem splošnega življenja«. Otrok tega ritma seveda ne more spoznati in tudi nikoli ne bo mogel sam od sebe presoditi, kaj ta ritem zahteva. Usposobiti ga za to in ga včleniti, baš to je vzgoja. Od drevesa zahtevati sad, ko cvetí, je nemogoče, in prav tako je izključeno, da bi otrok mogel vse vzgojno delo vršiti sam od sebe, tako namreč, da bi bilo vsako vplivanje, vsako siljenje od strani vzgojitelja (v najširšem smislu besede, »siljenje« brez običajnega, neprijetnega stranskega pomena) nepotrebno.

R. Hübner, Tolstojs päd. Versuche in Jasnaja Poljana.

Vsaka pomoč, ki mi ni nujno potrebna, zadržuje moj razvoj.

M. Montessori.

Kulturna orientacija in učiteljeva osebnost.

V 6. in 7. št. lan. »Popotnika« je dr. St. Gogala konkretno orisal strukturo učiteljeve osebnosti zlasti glede na njegovo pravilnostno usmerjenost, t. j. na ono duševno lastnost, ki ga spremlja pri vsem njegovem doživljanju, zakaj le-to mora biti osnovano na objektivno spoznanih dejstvih, na katerih bo lahko subjekt gradil nadaljnja pravilna doživljanja in udejstvovanja. Pa tudi zato je zanj važna ta lastnost, ker iz nje izvirajo več ali manj tudi ostale duševne poteze kakor: enotnost, harmoničnost, gotovost itd.

Ne dvomimo, da ta stran ni pomenljiva, ker je vsako vsebinsko podajanje, četudi z največjo ljubeznijo, le negativum, dokler vsa naša doživljanja niso pravilna in je njih predmet le neistinito dejstvo. Učitelj kot osebnost pa mora biti vsak čas odgovoren za vsa dejanja, ki se vrše izven njega, zakaj on je posredovalec med vsem tem, kar se dogaja, in zarodom, ki bo podedoval vse rezultate omenjenega dogajanja.

Še več. Za normativno pojmovanje življenja je zame nemogoč pravilnostno orientiran subjekt brez objektivnega vidika, ker sicer ne more niti aktivno prodirati v svet resnic, niti prižigati lučke kulturne vsebine v mladih dušah.

Četudi je G. pravilno poudaril pomen te tendence, ki jo vsebuje naša duševnost, vendar je iz povedanega (prim. lan. Pop. št. 6., str. 164, 165) nejasno označena ona pot, ki nam zagotavlja istinito pravilnostno usmerjenost.

Kakor hitro namreč govorimo o pravilnostni usmerjenosti, takoj začutimo, da je le-ta dinamična sila, ki svojo pot nenehoma izpreminja v svojem stremljenju za čim popolnejši izraz formalnih in materialno pravilnih dognanj. Sedaj nastane takoj misel, kje je moč za njeno nujno rast in večnostni prodor, da ne ostanemo v nesoglasju. Ta rešitev pa je tem nujnejša radi svoje kompliciranosti spričo duhovnega profila dobe, ki se v nji izživljamo in ki nam kaže tako zagonetno lice.

Saj vsi vidimo, da nam svet, ki mu je za realizacijo etičnih idej, bolj in bolj kaže svojo nemoč, znanost tvori videz kaotičnega stanja, umetnost preveva artistski formalizem, religija doživlja naravnost prekocuške sunke, pojmovanje družbe je samo mehansko, a gospodarsko in politično življenje se vrši v znamenju nadprodukcije izdelkov in brezposelnosti, v znamenju zavojevanja svetovnih trgov, vsakdanjih revolucij in brušenja mečev kot priprave na nov svetovni boj. Z eno besedo, govor je o »babilonskem prokletstvu« in o potrebi izhoda v zmyslu premaganja sedanosti kot reakcije na to vrtoglavost (recte nujne posledice razvojnosti razpoloženj), nas pa silijo k novim vzgojnim nalogam, ki naj bi ozdravile današnjega materialističnega človeka. V ta namen oni ponovno kličejo Boga, ki da je postal Evropi spet potreben, odkar ga je poslala v pregnanstvo, drugi se spet vračajo k živalskemu primitivizmu in proklinjajo vse kulturne vrednote, oni, ki so zmernejši od le-teh, pa ne zanikajo kulture, so le za izločitev stroja v njenem okviru. Ta razcepljenost se izraža v geslih za amerikanizacijo, za Orient itd., najmodernejši pa hočejo z izravnanjem socialnih in ekonomskih sil reševati človeštvo. Ves proces te borbe pa spremljajo v njegovi razvojni črti veliki uspehi ter morda še večji neuspehi, ki jih tudi brez zgorajšnjega naštevanja občutimo. Vse govori o nujnosti preorientacije v novo miselno usmerjenost, ki ji pa nikakor ne znamo dati osnovnih silnic.

Po vsem tem nam ni mogoče ostati pri tolikokrat pogreti ugotovitvi dejanskega stanja, pa nam G. spet predoči kulturo kot »objektivni duh, ki vsbuje vse najrazličnejše resnice in norme« (gl. član. »Človek in religioznost«, Dom in Svet, št. 1—2, 1931.).

Iz že omenjenih dejstev pa razvidimo, da je prav ta aktivna dejstvitelnost, t. j. kultura, ki bi morala biti kažipot celokupni normativnosti, proti zadnji v nepravilnem odnosu ter nam ne ustvarja onega čuta za objektivno razmerje vrednot.

Vendar nas ne straši ta videz kulturnega pesimizma, ker preživo v nas izžareva čut za ravnovesje, po katerem se naša podoba nenehoma izpreminja v razvoju življenja.

V omenjeni št. Pop. je G. le nakazal in pustil odprto pojmovanje kulture kot posrednega spoznanja normativnih realitet, pač pa je v že povedanem čl. D. in Sv. točneje zarisal njeno usmerjenost, četudi ne posebej glede na učiteljevo osebnost, a se nam ta pot zdi neuspela radi njenega neorganičnega pojmovanja in enostranskega tolmačenja.

Ako hočemo priti do zgraditve naše nove usmerjenosti, ki bo popolneje spoznavala ono maksimalno stopnjo in ki bodi težnja našega vsakdanjega življenja, t. j. ugotavljanje pravilnosti našega celokupnega doživljanja (prim. Veber, Etika), predlagam kot donesek k načeti temi misel o kulturi kot oblikovanju rasti duha in življenja ter njih vzporednem sonastopanju, zanikajoč načelno kakršnokoli skrajnost ali prioriteto kulturnih plasti kot njenih središčnosti.

Na tej rasti pa v razvojnem zmislu razlikujemo dve komponenti: večno stremljenje za vzporednim občutjem celokupnega življensko-duhovnega območja ter ono, ki jo formira konkretno življenje v prehodne zablode, kakršne nam kaže pogled v zgodovino. Da se je ta komponenta mogla razvijati tako in ne drugače, je temu vzrok nje posamezna stvariteljnost, ki je radi zakona vztrajnosti, t. j. radi osnov, ki imajo svojo dinamiko, prešla v izvensrediščno območje. To periferno usmerjenost si psihološki razlagam na osnovi one ugotovitve, po kateri naš subjekt zavestno ali nezavestno doživlja celokupno duševnost (Veber, Analitična psihologija). Realni tok našega doživljajskega sveta je zavestno obrnjen le na nekatere objekte, medtem ko je vsa ostala naša duševnost le nezavestna. Prav na osnovi tega razmerja v globini človeške duševnosti se nam v obliki zavestnosti pokaže nova oblika naše stvariteljnosti. Miselne usmerjenosti posameznih dob so bile ekskluzivistične, ker so bile le-te ona dejanja, ki jih je človek proizvajal na podlagi njih konsekutivnega znaka, ki pomeni relacijo teh pojavov, proizvajanih na osnovi nezavednosti naše duševnosti, ki se pa seveda vrši le izvesten čas radi načelne sklenjenosti psihološke kavzalne vrste.

Dalje je reči, da je ona zabloda v ekstrem v razvojnem zmislu spremljevalka resnice, to pa spet zato, ker je izkustveno nemogoč oni maksimalni način vzporednega sonastopanja vseh kvalitativnih in kvantitativnih komponent zlasti, ker ne razpolagamo z ono idealno posestjo in sobivanjem vseh naših dispozicij.

Ta le delna nujnost v zablodo radi že omenjenih razlogov nam pa vendar ne jemlje moči v zmislu stremljenja po resnici, saj vsi čutimo silo večne dejavnosti in prodornosti navzgor.

S tem pa spet ni rečeno, da že omenjeno izravnanje vseh sil, ki šele tvori kulturo v njenem najglobljem bistvu, ne bi moglo nastopati kot objekt pristojnega zavestnega doživljanja. S tem v zvezi je reči, da nam gre za ono neposredno zaznavo, ki ima za svojo vsebino prav to vzporedno občutenje življensko-duhovnega območja.

G. izhaja iz onega znanega Berdjajevskega presojanja o »novem srednjem veku«, ko se bo kultura odpovedala tuzemskemu vidiku in bo dobila nov vrelec v religiozni ideji.

Povsem ugovarjamo, da bi nam taka kultura, osredotočena izven našega sveta, mogla označevati pravilnost in zmisel naših doživljanj in dejanj. Skrivnostni onostranski svet ne more dajati pomena in osvetljevati naše celotnosti, ker je njegova eksistenca le verjetna, t. j. ako nam je dan »dar milosti« kot »samo ob sebi prihajajoče razodetje«, nikakor pa ne objektivno nujna. Presoja za pravilnost

ali nepravilnost našega doživljanja je od nadizkustvenega sveta popolnoma neodvisna, ker obstoj tega sveta v najugodnejšem primeru razvidno trdimo le preko našega tuzemskega vidika, t. j. pravilno — miselnega doživljanja, ki je pa spet od obstoja onega popolnoma nezavisen. Iz navedenega izvajanja je razvidno, da je religioznost kot središčnost in bistvo kulture nemogoča, kajti za objektivno vrednotenje je nujen pristojen objekt, ki ga pa v tem primeru spet lahko le predpostavljamo, nikakor pa ga ne moremo evidentno dokazati.

To neospiritualistično pojmovanje je naperjeno proti empiričnemu vzporenju vsega duhovnega z vsem animaličnim, ki nas sili k zadostitvi našim izvenpsihičnim težnjam. Ne poudarjam nadrejenosti kulturnih panog osnovnega značaja nad ostalimi, a vprašam, ali ima za nas kot subjekt, ki doživlja stvarstvo in resnico in je zgrajen na naši življenjskosti, še kak pomen, ako bi tega subjekta sploh ne bilo. Zakaj, kako sploh posegati subjektu v ono plast, ki bi mu zagotovila četudi absolutno totalnost, središčnost in enotnost. Ako bi človeka izločili iz vesoljstva, zanj bi torej ne bilo nikakega približevanja resnici. Iz navedenega je razvidno, da je vzdrževanje vseh življenjskih sil subjekta v zmislu strukture celokupnega človeka in zakonitih razlik njegove izvenpsihične plati — pravilnostnega značaja v njegovem celokupnem dojetju življenja in duha. Saj je čut za vitaliteto često zavrl ona naša stremljenja, ki jim ni bilo za objektivno razmerje do pojavov naše neduševnosti.

V tej zvezi res ne verjamemo, da bi nas mogel odrešiti materializem, pa tudi spiritualizem nas ne bo. Nezmiselno se mi zdi ono novodobno geslo: vrnite svetu dušo!, zakaj le-te še sploh nismo izgubili, ako ni njeno izživljanje tako, kakor je bilo n. pr. ono egipčanskega fanatika večnega trajanja ali ako se ona ne izživlja tako kakor ona srednjeveškega spiritualista. Videli smo, da zanikanje materialne kulture ne samo da ni odkrilo vesoljne harmoničnosti, temveč je v srednjem veku, ko je bilo najmočnejše, sploh zavrla še ona elementarna življenska svojstva za ta napredek. Ali naj ta slabost znači novo popolnost v Berdjajevem zmislu?

Poudarjam, da smo proti vsakemu načelnemu formiranju naše dejavnosti v zmislu onega pojmovanja kulture, ki ji je središčnost le neka njena panoga, zakaj nje bistvo je v razodevanju vseh življensko-duhovnih vrednot ter oddaljenost vsakršni uniformnosti. Kult kakršnegakoli življensko-duhovnega področja, iz katerega bi izšle silnice za celokupnost, nosi že eo ipso znak izvensrediščnosti, ker se tu prične proces enostranske zakoreninjenosti in ekskluzivističnega razmaha. V razvojnem zmislu tak proces doseže svojo kulminacijo in propad, ker smo v stanju večnega preoblikovanja in nam je poleg tvornosti urojen tudi čut za vesoljno ravnovesje.

V pojmovanju nove kulturne orientacije pa je reči, da nam gre prav za pravilno razmerje vseh vrednot, ker nam ni znano ono absolutno razodetje, v katerem bi spoznali najvišjo resnico, kjer so tudi sklopljene vse vrednote in bi hkrati pomenilo konec naše aktivite.

*

Jedro naše osebnosti v okviru nove kulturne orientacije bodi torej v križišču duha in življenja, t. j. v vseh kulturnih plasteh. Nje težišče ne sme prevladovati v načelni naperjenosti le na eno izmed teh plasti, ker bistvo približevanja objektivni resnici je rezultanta vseh kulturnih panog kakor znanosti, etike in ostalih odkritih in še neodkritih komponent človekovega udejstvovanja, seveda v kolikor nam to konkretno dopušča naš empirični subjekt in njega dispozicije. Bodočnost zavisi od tega, kako se bodo izravnale vse te sile v resnično enotnost v zmislu vzporednega sonastopanja vseh naših silnic.

Vzgojiteljevo hotenje hoče usmeriti doraščajočemu zarodu pogled v celotno območje vseh pozitivnih vrednot. Za ta smoter pa je sposoben samo oni učitelj-vzgojitelj, katerega duševnost vsebuje pravilnostno usmerjenost, t. j. oni normativni odnos do življenja, za katerega ima objektivno veljavnost le istinitost in njeno prepričanje, pa kjer koli se ona pokaže v vesoljni harmoniji.

Pristavljam še, ker je končno vsaka rešitev le delna in ker gre za presojo le znanih nam pojavov, da nam je nemogoče enkrat za vselej izoblikovati neprestano valujoče življenje z eno samo rekonstrukcijo.

Neko najmanjšo mero znanja si mora pridobiti vsak človek, toda ne, da ga mumificira ali da se tu pa tam z njim postavlja, temveč da ga lahko vsak trenutek uporablja.

Rudolf Palme.

Veliki ljudje, ki so kakorkoli vplivali na ljudstvo, so živeli nekaj časa v samotni. Človek raste v zbranosti in tišini.

M. Montessori.

Vsi vzgojni ukrepi imajo namen, da končno postanejo nepotrebni: gojenca je treba dovesti do tja, da se vzgaja in vodi sam.

Dr. A. Tluchoř.

Učenjak in učitelj srednje šole naj bi se razlikovala od elementarnega učitelja le toliko, kolikor se razlikujeta od njega v intelektualni izobrazbi in nalogi.

Hughes.

Ali so stare in nove ideje na vzgojnem področju dobre ali slabe, vedno lahko spoznamo po tem, ali so sposobne, da otroka navajajo k premagovanju samega sebe, k zmagovanju težkoč in k požrtvovalnosti.

Friderik Paulsen.

Učiteljevo načelo bodi: Nuditi učencu pomoč za samopomoč.

Dr. Tränkmann.

Delovna šola je vsaka šola, ki daje poizkusnemu učenju toliko prostora, kakor to dopušča zmiselno izobrazbeno postopanje, in ki s tem zadošča pedagoškemu principu svobode.

Dr. G. Kerschensteiner.

K psihologiji in etiki tekme kot vzgojnega sredstva.

Še od tistega časa sem, ko je prvi učitelj stopil pred učence, se vleče odprto vprašanje, ki ga skušata rešiti metodika in pedagogika hkratu: Kako pripraviti učenca, da bo aktivno sodeloval pri pouku? Z drugimi besedami, kako vpreči učenca v voz učnega programa, ko ga pa glasneje in odločneje mimo vsega mami neki notranji glas, ki ga kliče k igri, k potoku, na cesto ali na pašo, kjer se lahko prost udeje, izživlja v svojem otroškem delu in igri, kjer se lahko sam, sam prepusti in zaupa ves svojim rastočim močem in skromnim izkušnjam. To otroško življenje je tako pestro in vabljivo, da mu je še tako iskana in preračunjena zanimivost pouka v šoli vendar le nezaten protiutež. Tako stojimo pred dejstvom, ki se z neko uvodnostjo drži šole, da je učenec v šoli, pred učiteljem, njegove misli pa se lovijo bogvekje. Nič ne pomaga kar cela kopica priznanih in nepriznanih vzgojnih sredstev: od ustrahovanja s silo do napotkov, ukazov in najstrožje zapovedi, podprte z vso učiteljevo avtoriteto. Neutrudno stopa noga za sledjo, ki bi povedla pouk iz tega začaranega kroga. Marsikdaj se zmajejo tla pod nogami, ko smo mislili, da stojimo že na trdnih temeljih.

Zgodovina vzgojnih sredstev in učnih poti je zgodovina enega samega nepretrganega in mrzličnega iskanja. V prvi sili se je zatekel učitelj k šibi. Oprl se je na okolnost, da je bil fizično močnejši od učenca, in je kar s silo vklonil tudi njegovo voljo, v kolikor se je dala sploh vkloniti. Danes sodi šiba le še v šolski muzej. Vse, kar sloni v šoli na strahovanju, gre že v pozabljenost. Celo za ukaze se več ali manj določno trgata nova in stara šola. »Manj učiteljevega ukazovanja in več učenčeve aktivnosti!« pravi prva. »Ukaz je še edino, na kar se učitelj lahko opre. Sicer pa je otrok vendarle otrok; pamet ima še otroško, zato bo vedno rabil opore in ukazov odraslega,« vztrajajo zagovorniki starih poti in metod.

Danes se zdi tekma še najbolj neoporečna pot do uspeha v pouku in vzgoji. Ne da se tajiti, da je ona ena glavnih gibalnih sil toliko v stari kot novi šoli. Res pa je, da tudi s tem nismo še iz vode, ker je psihološka in etična vrednost tekme kaj relativna, v mnogih pogledih celo dvomljiva.

Če je v razredu nekoliko ambicioznih in domišljavih otrok — teh se najde povsod — je tekmovanje med njimi kaj lahko sprožiti. Toda navadno se ga udeležujejo vselej le ti učenci, medtem ko ostaja večina pasivna. Zgodi se celo, da so takšni vsiljivi in tečni »štreberji« v razredu splošno osovraženi. Ni čudno: če ne radi drugega, iz zavisti. V kolikor je tekma le pripraven piedestal, da se raz njega šopirijo morda res zmožnejši učenci, ali pa samo takšni, katerim razne okolnosti, recimo, ugodne socialne razmere, stan itd. pomagajo posredno do boljših uspehov v šoli, mora izzvati v dušah vseh ostalih odločen upor. Kdor šteje uspehe tekmovanja, bi ne smel pozabiti na drugi strani na neprimerno več zanemarjenih in potlačenih sil tiste velike večine skromnejših in manj odločnih učencev, ki se vselej odmaknejo tekmi in stojijo ob strani.

Kakor se v vsakdanjem življenju upira našemu človeškemu bistvu pravica močnejšega, katerega porast in razmah terja propast šibkejšega, prav tako se nam upira tudi tekma kot absolutno vzgojno sredstvo. Še bi se mogli sprijazniti z mislijo, da iščemo Nietzschejevega nadčloveka v sirovem in neizproslem zakonu selekcije, v pravici močnejšega, bi nam bilo tudi zapostavljanje šibkejših razumljivo in opravičljivo. Toda naše humanitarno čuvstvo — naj ga tudi ta ali oni proglašajo za dekadentno — se protivi takšnemu napredku in naš etični čut ga

ne more opravičiti. Prav iz istega vzroka postaja tudi vzgojna vrednost tekme sumljiva. Ne morem se otresti prepričanja, da bi šola ne smela ubiti toliko šibkih, morda samo skromnejših, zaprtih in nežnejših duš, kakor jih ubije baš s tekmo.

Končno: ali je absolutna tekma v šoli pravična? Od revnega bajtarskega in delavskega otroka, ki trpi pomanjkanje vsega, ki mora svoj čas doma prebiti v prezgodnjem delu ter živi v bednih stanovanjskih razmerah svojega stanu, pa od bolj stojčega otroka, ki posveča ves svoj prosti čas izven šole izključno le samemu sebi, ki ima v starših vzpodbujevalce in skrbne pomagače pri vsakem duševnem delu in prizadevanju, ki ga lahko razvija nemoteno v udobnem domu, naj mar terjamo enakih uspehov? Lani so ob priliki propagande za varčevanje nastale ponekod razredne hranilnice. Slonele so največ na tekmovanju med učenci, kdo bo prihranil najvišjo vsoto. Toda kakšne pojme o varčnosti je moral dobiti n. pr. revni Janezek, če je imel njegov lepo oblečeni součenec Milan, premožnega trgovca sin, naloženo v šolski hranilnici vedno največjo vsoto »prihranjenega« denarja, dasi je veljal med vsemi za največjega razsipneža? Takšna tekma ni bila povsem pravična. Bila bi samo takrat, če bi šlo samo za denar, ki bi bil res in vselej z enako težavo prislužen.

Podobno kakor v tem grobem primeru je vsaka tekma v šoli več ali manj tekma med neenakimi. Zato njenih uspehov ne smemo in ne moremo meriti z nekim absolutnim merilom. Takšna tekma mora zbuditi v otrocih samo zavist in zavest neke krivičnosti. Naj se postavi učitelj na stran zmagovalcev, je ubil vse ostale. Zagrenjeni se ti umaknejo v ozadje v zavesti neke manjvrednosti in podrejenosti ali pa se tesno zaprejo vase, da zavrejo v njih najtemnejši instinkti. V prvem slučaju imamo pred seboj apatičnega slabiča, v drugem — najmilejše povedano — grdega zavistnika.

»Jako čudno je, da se — odkar sploh obstoja vzgoja otrok — ni našlo boljše vzgojno sredstvo, kakor je tekma, zavist, ljubosumnost, domišljavost, zburjanje poželenja, hlapčevski strah — same skrajno nevarne strasti, ki vzdržujejo dušo v stalnem vrenju in jo lahko ugonobijo, še preden je telo dozorelo.« Zdi se skoraj neverjetno, da je te sveže pomisleke izrazil že J. J. Rousseau pred 170 leti. Spoznal je nevzgojne strani takšnega pouka in ga odločno odklonil: »Stokrat ljubše mi je, da se otrok sploh ne uči tega, kar bi se učil radi postavljanja, imenitnosti in zavisti.«

Težko se je ubraniti tehtnemu očitku, da izvira gonilna sila tekme le prevečkrat v egoizmu in njegovih priveskih. Še težje pa si je misliti, da se bo mogoče v šoli kdaj tekmovanju med učenci izogniti. Kar je pa potrebno in možno, je to, da se tekmi v šoli čim bolj odbije osebna ost in da se jako oprezno presojujejo njeni uspehi. Ne okolnost, da je baš ta ali oni napravil to in ono ter potisnil drugega v ozadje, marveč že dejstvo samo, da je zmagano delo, rešena naloga, ki se je vsem dovolj časa upirala, naj mu bo pobuda za nadaljnje delo. Ne oseba, marveč delo samo naj dobi ceno in hvalo. Mislim, da se ognemo na tak način tekmi iz egoizma in »štrepberstva«. Ostane pa mirna in plemenita medsebojna tekma, ki bo uspešna in vzgojna obenem.

Clovek, ki se v afektu močno razburi, ne more tako jasno misliti kakor nekdo, ki je normalno razpoložen. To naj se upošteva v šoli.

Norbert Franz.

Albert Žerjav:

K vprašanju Fleretove »Naše prve knjige«.¹

Dovolj razumljivo je, da smo z nekim globokim veseljem pozdravili prvo slovensko elementarno čitanko, sestavljeno v smislu najnovejših pedagoških in didaktičnih izsledkov, zlasti kar se tiče elementarnega čitanja in pisanja z velikimi tiskankami. Te naloge se je lotil pri nas zaslužni šolski in mladinski pisatelj — Pavle Flerè.

Tudi sam sem vzel v roke Fleretovo »Našo prvo knjigo« z najboljšo voljo, da jo praktično uporabim in preizkusim kot učno knjigo v elementarnem razredu. Zato sem jo tudi »presedlal« z najvišje na najnižjo učno stopnjo! Po enoletni preizkušnji v razredu od strani do strani in od tedna do tedna pa moram reči, da me knjiga ni povsem zadovoljila in to najmanj v praktičnem pogledu. Priznavam sicer, da je Fleretova knjiga v primeri z našimi abecedniki in začetnicami (Wider, Majcen) veliko boljša, modernejša in izrazitejša v marsikaterem oziru, ne morem ji pa prisoditi vsaj točasno popolne, to je idealne vrednosti za naše šolske razmere in prilike. Dobil sem vtis za vtisom, da je P. Flerè zasnoval svojo čitanko bolj po »teoretičnem« načrtu in študiju in da se pri sestavljanju knjige ni dovolj oziral na praktične potrebe in zahteve elementarnega pouka. Podobno ugotovitev sem tudi čital v lanskem »Učiteljskem Tovaršišu« v nekem društvenem zborovalnem zapisniku.

Na tem mestu se ne bom spuščal v znano debato, oziroma polemiko, ki sta jo vodila v lanskem »Popotniku« pisatelj Flerè in Julij Kontler, pač pa se bom ob tej priliki oziral na načelno stališče, kakršno si je osvojil sam Flerè, ko je sestavljal svojo elementarno čitanko, pa naj si bo dobro ali manj dobro Fleretovo izhodišče za pouk elementarnega čitanja in pisanja. V tem poročilu imam predvsem namen, ugotoviti metodiske hibe in pomanjkljivosti, ki so se pokazale ob praktični preizkušnji Fleretove čitanke v osnovnem razredu podeželske šole. Morda ne bom govoril samo v svojem imenu, kar pa naj določijo drugi!

Za glavni prigovor Fleretovi knjigi smatram po neposredni praksi overovljeno dejstvo, da čitanka v tej obliki ne navaja večine učencev v dovoljni meri do samostojnega dela in ustvarjanja (ročnega, grafičnega) v čitalno-pisalnem pouku, vsaj v takem obsegu ne, kakršnega je pričakoval pisatelj sam in ga tudi napovedal v svojem posebnem »Navodilu«. Da, sicer si učenci že sami razlagajo Gasparijeve slike in ilustracije, prepisujejo berilne sestavke, iščejo novih črk in pisalnih oblik ter se nauče tekst kaj hitro na pamet, toda vse to je neka le bolj zaključna faza učenčevega »pridobitnega« dela, ni pa uvodna in vodilna stopnja za delovni pouk in otroško samodelavnost v čitanju in pisanju. Otrok sam deloma malo ali vsaj dosti ne izvršuje sam ob sebi (grafično, ročno) ob Fleretovi čitanki, pač pa je vezan v silni meri na široko učiteljevo metodiško pomoč in navodilo. Vsebinsko je Fleretova knjiga vse preveč zgoščena, da bi razvijala iniciativo otrok do samostojnega dela in ugibanja. Menda precej zanesljivo merilo za praktično vrednost čitanke (začetnice) bi bila preizkušnja, kako bi se nadarjen otrok sam od sebe naučil čitanja in pisanja doma ob Fleretovi knjigi brez posebne tuje pomoči. Mislim, da bi v tem oziru ne dala Fleretova čitanka najugodnejših uspehov.

Posebno naglašča Flerè v svojem »Navodilu«, da je dal s to čitanko učitelju v elementarnem razredu najširšo metodiško svobodo pri obravnavi posa-

¹ Gornje poročilo objavljamo, ker pisec prav nič ne posega v polemiko, ki smo jo zaključili s posebno pripombo na str. 298. lanskega »Popotnika«. Op. u. r.

meznik črk, kar knjiga tudi očituje. Za naše sedanje pedagoške razmere in domače prilike, ko še velik del našega učiteljstva ni dovolj praktično uvežban v modernejših metodah in tehnikah pouka, se mi zdi premalo upravičena tako široka metodiška prostost, čeprav je smatrati Fleretovo posebno »Navodilo« za priročno pomožno knjižico čitanki. To je tudi razlog, da še mnogo, mnogo elementarnih učiteljev pri nas ni vpeljalo Fleretove čitanke v svoje razrede in da se še vsi ti »zadovoljujejo« z Widrovim, oziroma Majcenovim berilom. Da bi Fleretova knjiga učitelja vsaj nekoliko bolj »vezala« (metodično) na njegovo pripravo in pouk, bi se nedvomno čitanka veliko bolj razširila po naših elementarnih razredih in med učiteljstvom. S tem pa nikakor ne mislim, da bi morale biti v čitanki izdelane posamezne učne lekcije do vseh podrobnosti in odtenkov, pač pa bi naj bilo to vsaj rahlo nakazano.

Fleretova čitanka ima mnogo, mnogo lepih slik in ilustracij, ki store otrokom dosti veselja in zabave.

Vse te slike in sličice pa ponazorujejo le bolj dogodke in misli tiskanega teksta, ne ponazorujejo pa v zadostni meri oblik in razvoja velikih tiskank. Po mojem mnenju bi naj vsaka stran abecedniškega dela čitanke pokazala razvojno sliko posamezne velike tiskane črke in s tem nakazovala učitelju in učencu neko metodiško pot od črke do črke ali vsaj od skupine sorodnih tiskank do nove skupine črk. Navzlic temu bi lahko ostala deloma neokrnjena glavna in vodilna povest o Ivu in Anici v čitanki. Da so suhe in mrtve tiskanke v knjigi oživele pred deco v razredu in se gibale kakor živa in resnična bitja, ki morajo na pr.: jesti, igrati se in počivati... je moral učitelj mnogo, mnogo risati na tablo od ure do ure, da dopolni to, česar ni bilo v knjigah pri tiskankah. Da, kakšno veselje in zanimanje bi imeli učenci, če bi jim knjiga tudi sama prinašala razvojne slike črkovnih oblik in skupin in če bi bila Ivo in Anica predstavljena tako, da bi si oba sama na podlagi ročnega dela (in igre) ustvarjala posamezne črke (tiskanke) in s tem veliko tiskano abecedo. Brez vsakršnega zadržka bi sodile v knjigo-čitanko (začetnico) mnoge metodiške sličice in ilustracije, ki so podane v Bregantovi in Pibrovčevi zbirki za posamezne črke-tiskanke. V Fleretovi knjigi pa so mnoge tiskanke podane vse preveč realistično in brez fantazije in domislekov za otroke na tej stopnji! Vsaj velike tiskanke bi naj bile predstavljene razvojno in starši, ki tudi kaj radi pomagajo elementarcem doma, bi tako zadobili boljši in podrobnejši vpogled v moderni elementarni pouk na podlagi velikih tiskank. Nadalje bi moral sestavitelj čitanke nakazati tudi različne stopnje prehoda od velikih tiskank do malih na nekaterih straneh in z več primeri, kakor pa je to storil v obliki abecede na eni, oziroma dveh straneh, vsaj v Fr. Vogtovem »predelovalnem« smislu. (Gl. tabelo k str. 34. v Fleretovem »Navodilu«.)

V svojem »Navodilu« podaja Flerè tudi individualno pisavo na tej stopnji, kar je seveda tudi pravilno, v vsej knjigi pa prav za prav tudi ni nobenega praktičnega primera za tako pisavo. Nujno bi bilo in potrebno, da bi sestavitelj čitanke vsaj pri nekaterih črkah nakazal tudi prehod od male (velike) tiskanke do male (velike) pismenke. Vse te prehode mora učitelj sam izvajati vsaj v začetku, dokler se otroci sami niso dovolj navadili teh zvez in razmerja med tiskano in pisano črko. Primer: Ko smo v šoli obravnavali pismene oblike črk (rokopis), so si učenci prinašali v razred s seboj od doma stare Widrove čitanke in so iz njih iskali primere in »vzorke« za male in velike pismenke. Ta ugotovitev ni kako prazno dejstvo ali nepotreben domislek.

Nadalje se Fleretova »Naša prva knjiga« omejuje po večini samo na pouk v čitanju (in pisanju), deloma še tudi na nazorni pouk, deloma pa izključuje ročno udejstvo v nje in zlasti računstvo. Spominjam se samo 25. strani v njegovi knjigi, kjer je le bolj mimogrede omenjeno štetje jajc od 1 do 5... in

s kakim veseljem so učenci čitali ta berilni odstavek. Prav uspešno bi lahko pisatelj koncentrično vezal čitanje — pisanje z računstvom in to na podlagi ročnega dela in stvarnega pouka, seveda bi pa ne smela »računica« v knjigi zabrisati glavne svrhe knjige: čitanka. Taka čitanka bi tudi nehote navajala učitelja k strnjnemu pouku v elementarnem razredu.

*

✓ Tako sem v kratkih črticah omenil nekaj glavnih misli o Fleretovi čitanki, ne bom pa se v tem poročilu dotikal še raznih podrobnosti, ki so manj odločilne v dobro ali slabo stran knjige. Naj resumiram svoje glavne prigovore in pomisleke, ki so: preširoka metodiška svoboda predvsem za učitelja, premalo koncentrično sestavljena čitanka z omalovaževanjem ročnega udejstvovanja in računstva ter pomanjkanje splošnih ilustrativnih (grafičnih) primerov za prehode iz velike in male tiskanke v pisano abecedo in za individualno pisavo in rokopisje. Vsa ta dejstva zmanjšujejo praktično vrednost in uporabo Fleretove knjige, da se v dveh letih ni mogla uveljaviti po naših šolah v takem obsegu in številu, kakršnega si je nedvomno zaželel pisatelj knjige sam in z njim vred vse napredno misleče učiteljstvo.

Pripomniti pa moram, da s svojim poročilom nisem šel za tem, da bi morda omalovaževal in z nabrušenim peresom »kritiziral« delo našega vrednega pedagoškega delavca, pač pa sem hotel z dobro voljo pripomoči k temu, da bi dobili čimprej našim domačim razmeram in prilikam ustrezajočo elementarno čitanko in tako dopolnili v novi izdaji knjige vse ono, česar nam ni prinesla prva Fleretova elementarna knjiga. Toliko dobri in odkritosrčni smo si vendar lahko med seboj kot zagovorniki moderne šole, da si ostanemo resnicoljubni v vseh velikih in drobnih vprašanjih, ki zadevajo čim temeljitejšo in uspešnejšo reformo pouka v celoti in posebno še v elementarnem razredu. Za sklep pa še dostavljam, da naj nihče ne smatra Fleretove knjige za kako načelno oviro novemu pouku v čitanju in pisanju ali v skrajnem slučaju še za dobrodošlo »ekonomično komodnost« nasproti delovni šoli in njenemu razvoju v tesnih domačih šolskih in kulturnih razmerah.

Dobro in koristno bi bilo, da bi tudi drugi praktiki elementarnega razreda podali na svojih zborovanjih ali v »delovnih zajednicah« (če sploh kje obstojajo pri nas?) svoje mnenje in izkušnje o Fleretovi »Naši prvi knjigi«, samo nihče bi naj pri tem ne štedil z — objektivnostjo ...

Neverjetno je, koliko pedagoških neuspehov izvira odtod, da mnogim učiteljem nedostaje pravega merila, »askeze« pri vzgojnih ukrepih: ali bistva svoje funkcije niso doumeli, ali vedno zopet pozabljajo, da je treba sile oplojati, ne pa jih ubijati. Mnogi namreč ne poznajo pri pomaganju in vodstvu prav nobene mere. Geslo »samodelavnost« se razlega danes vsepovsod, ali koliko samoomejitve, koliko socialne kulture, koliko spoštovanja je v resnici treba pred tujo individualnostjo, da postanejo drugi samodelavni. Mnogi niti ne slutijo, kako pasiven mora biti vzgojitelj, da postane otrok resnično aktiven in da napreduje ob primernem razvoju svojih lastnih sil in zmožnosti.

Fr. W. Förster, Die Kunst des Befehlens.

Marija Čebularjeva:

Nekaj misli o vzgoji, samodelavnosti in o naši »Čitalnici«.

I.

Dolgo smo čutili potrebo po šolskem časopisu mi — in podzavestno tudi naši učenci, kajti za čtivo v čitankah večinoma niso čutili posebno živega interesa, ker mnogi so že vnaprej poznali vsebino. Saj so že sami doma prelistavali nešteto-krat knjigo, mnogi jo že tudi prečitali od prve do zadnje strani. Izbrano — najboljše slišali od svojih starejših bratcev in sestic, ko so doma obnavljali vsebino ali čitali.

Ko pride v šoli vrsta tudi nanj, se otrok često uči tega, kar že ve, ker je to čital sam ali vsaj že slišal. Saj so knjige vedno iste in njih vsebina se za misel ni predrugačila. Tako čtivo otroka ne zanima, ker je zanj snov že zastarela in obrabljena. Ni na mestu obsodba, če se je primerilo, da si je učenec sam izbral zanj zanimivejšo snov, v katero se je lahko ves utopil, ker mora svojo duševno energijo, ki kipi in prekipeva, usmeriti nekam, v neko delo, ki ga veseli, ki je novo. Išče — išče — se ozira, končno se vzradosti, pogled mu utone pod klop. Življenje, ki je krog njega, v hipu ga ni, zanj ga ni. On obrača, stiska in razteguje čudovito in zanimivo papirnato harmoniko, ki se jo je pravkar med potjo v šolo naučil zgubati.

Ali je to pasivnost? Ne! Zelja p o d e l u, tolika želja, da življenje krog njega zanj onemi, tako se je znal poglobiti v ono, kar ga zanima. Takemu brodolomcu je treba vodnika, da bo znal energijo usmeriti in porabiti v delo, ki se ga otrok niti zavedal ne bo.

Vzgojno porazen bi bil na tem mestu izbruh učiteljeve jeze. Kakšen uspeh bi dosegel, ako bi bil z nekaj koraki pri učencu, mu morda celo prismolil klofuto, ki bi padla nepričakovano kakor bomba, iztrgal preplašenemu revežu harmoniko, pa bi se še vsula nanj ploha grajalnih besed, harmonika pa bi »zmagoslavno« romala v zaboj za odpadke? — Kaznjenec — revček bi zlezal ves v dve gubi, da bi ga bilo več pod klopjo kakor v klopi! Bil bi kakor berač, ki stopi v hišo, da bi mu dali dela, pa še preden je razodel svoj namen, že ga porinejo preko praga; brez dela, brez jela tava dalje po zaprašenih cestih, v večno romanje gine njegova še preostala moč. Še zadnja trohica ljubezni do ljudi se potopi v odpor. — Isto je z otrokom. Še dalje se odmakne od svojega učitelja — »vzgojitelja«. Kako more biti dober in zaupljiv, če drugi z njim nimajo usmiljenja, oziroma milosti. Saj ni tičala v njem želja po neubogljivosti, kajti vsak otrok je v bistvu dober in želi biti najboljši; zunanji činitelji so bili vzrok spontanemu odpornemu razpoloženju, katerega izhodišče pa smo često mi sami.

No, in nadaljnji uspehi? Misli marsikaterega učenca, ki je prej z zanimanjem sledil skupnemu delu, ostanejo v — zaboji pri raztrgani harmoniki. In po končanem pouku je centrom misli harmonika. »Meni tudi tako naredi, kot je bila ona, ki so ti jo g. učitelj strgali, na kos kruha, malo sem ga že odgriznil, pa jutri ti prinesem še večji kos!« prosi součenec. »Še meni, pivnik ti dam, še čisto nov, brez packe — ali pa pipec, če hočeš!« ko vidi, da se obotavlja. Nič ne pre-ceni, samo, da bo imel harmoniko. Naslednji dan jo imajo že vsi. To je veselja in izmenjavanja skrivnih — srečnih pogledov s sosedom — in delu ni več od-tenjen samo eden!

Ko bi onega učenca prejšnji dan le ljubeče opozorili, ga pritegnili k delu morda z obljubo (ki pa bi jo morali dosledno tudi izpolniti), da bomo ob koncu pouka vsi naredili tak meh, on pa bo učitelj. Prepričana sem, da bi v njem vse zaigralo samega ponosa in veselja in da bi s podesetorjeno vnemo sodeloval in delo v vsem razredu bi celo poživalo. Seveda s tem ne mislim reči, da moramo vedno vse prezreti, odpustiti in spregledati, a že pregovor pravi: *lepa beseda — lepo mesto najde!*

Vzgojitelji v pravem pomenu besede bomo postali le tedaj, če bomo skušali slehernemu otroku čim globlje prodreti v njegovo psihično življenje. Le tako bomo znali zanimivo podčrtati vsako navidezno suhoparno snov, znali jo bomo vkleniti v okvir, ki nudi lepoto in pestrost vsakemu posamezniku in tako tudi celoti. S tem bomo pritegnili k sodelovanju tudi one, ki se nam zde ob površni sodbi, da so le pasivni člani razredne zajednice. Sodelovanje bo ostalo trajno, ker je želja po njem — *s a m o n i k l a*.

Delo! kliče moderna — delovna šola, samodelavnost! Kdaj se je nudilo otroku to, kar se mu nudi danes? Svojo lastno voljo sme izražati in svoje zmožnosti uveljavljati. — Dokler pa otroku ne daš prilike za samostojno pridobivanje in ustvarjanje, nikdar ne boš prodrl v bistvo in jedro poedinčeve psihe. Če misliš, da si ga vkljub temu spoznal — ga ne poznaš. Prišla sem v praksi do neizpodbitnega spoznanja, ki si ga stavim za zvezdo vodnico na potu svojega dela, in to je: da le ob času samolastnega dela in ustvarjanja, ko je deca oproščena vseh vezi »*starokopitne dresure*,« zadevajo žarki njihovih duš ob mojo. Takrat se krešejo v meni nova pota, ko so odprta vrata na stečaj, da stopim v sveetišče njihove duševnosti, takrat je čas, da se učim, kako postopati, kadar sem med njimi — z njimi eno.

Le če poznamo dušo poedinca, okolje, v katerem on živi, sanja in hrepeni, bomo v razredu med svojimi učenci kakor *žaromet*, ki razliva bogastvo svoje luči, da ob svitu njenih žarkov zatrepeče temna — *pasivnost*, se prelije v dan — *delo in življenje*. Vse naše delovanje pa mora spajati kakor zlato tkivo — *ljubezen*. Brez *ljubezni* ne bo *ljubezni* in kjer ni *ljubezni*, ni *iskrenosti*.

Otroku, vedno hrepenečemu po raznolikosti, novem in zanimivem, je ustrezno tudi v tem oziru, da smo dobili svoj dolgo pričakovani *časopis*. S kolikim veseljem prinašajo denar, mnogi za vse leto naenkrat. Navdušeno pozdravljajo kup lepo zloženih časopisov in potem listajo in preobračajo stran za stranjo pozornost, kajpa da ne bi česa prezrli. In nestrpnost v pričakovanju raste, če se pošiljka zakasni. Zakaj ga še ni, ali bo kmalu tu, s takimi in podobnimi vprašanji obsipavajo učitelja, ki jih mora tolažiti, da pride bržkone jutri, če ne že mogoče danes — naj samo še malo potrpe.

Koliko bogastva je prinesla današnji deci nova šola, dasi je prav za prav šele v povojih, saj šele poizkušavamo, tipljemo in otipavamo počasi, pa sigurno, da ne trčimo ob odpore, kjer bi morali obstati ali kreniti nazaj in obžalovati, da smo zapravili dragoceni čas.

Mnogi gledajo na nova pota in zasledujejo moderne ideje z neverjetnim skepticizmom, bodisi da se v stvar ne znajo ali nočejo poglobiti, da ne znajo pravilno apercepirati ali pa verujejo samo v tradicijo. *Kdor pa je krenil na novo pot, je več ne zapusti*, ker je spoznal, da je bilo vrženo klenu zrno na rodovitna tla, ki morajo in morejo roditi novo generacijo, mase, ki bodo močne po volji in značaju ter sposobne, dirigirati in dvigniti blagostanje.

(Konec sledi.)

Kaj rišejo mestni dečki iz prostega nagiba.

Stopim v razred, kjer poučujem risanje. Šolsko leto je postranska stvar, ker imam iste izkušnje na vseh stopnjah mestne deške osnovne šole. Nisem razredničarka tega razreda in zato nimam z dečki skupnih dožitkov, kot jih ima n. pr. razrednik, ki je z njimi v stalnejšem kontaktu. Zato mi pa kaj radi poročajo o svojem delu, o svojih doživljajih v šoli ter izven nje. Nekoliko minut takega razgovora mi je večkrat važen donesek k študiju deške psihe, ki mi zlasti v takih trenutkih jasno kaže svoje pravo lice. Mimika, gestikulacija, pripovedovanje, vse je neprisiljeno, prosto in — pristno deško, brez pretvarjanja in preračunavanja.

Ker je pa tedenska ura itak že pičlo odmerjen čas za risanje, jih pozovem, da prekinajo s pripovedovanjem, novice pa naj hranijo za prihodnjič.

Da spoznam njihove predstave in fantazijo ter zanimanja, jih vprašam, kaj bi radi risali.

»Konjička!«

»Jezdeca tudi!«

»Leva! Moj brat ima knjigo, kjer so same živali narisane. Jaz hočem risati leva, kakršnega sem videl v tisti knjigi!«

»Jaz pa tigra! V filmu sem ga videl. Pa slona! Žirafe! Cebre! Smem?« In sličnih opazk je bilo še več, vse pa so se sukale okrog živih bitij. Iz mnogih želj se je dalo sklepati na zunanji vpliv: tu film, tam knjiga, zopet drugod življenje in promet po mestnih ulicah.

Tudi sem zapazila, da so bile določne oblike aktualne le v določenem letnem času. Pozimi n. pr. nobeden ni risal veselih kopalcev, ki v drznih skokih in graciozno iztegnjenih teles zapuščajo skakalne deske, spuščajoč se v velikih lokih, iz znatne višine v objem hladilnih valov. Te vrste risb so bile v kopalni sezoni na dnevnem redu. Risali so jih zlasti na višji stopnji, medtem ko so malčki v elementarnem razredu svoje kopalce postavili v prav plitvo vodo ali celo v banje! (Pomanjkanje poguma, strah pred vodo!) Le pogumnejši so jih risali tako, da je gledala samo glavica iz vode. Nasprotno pa se poleti nobeden ni spomnil smučarjev, sankarjev in sneženega moža, ki so v zimskem času, zlasti ko je zapadel sneg, dečkom v vseh razredih skoraj zmešali glave. Razlika je bila le v izpeljavi človeških teles. Na nižji stopnji so jih risali kaj enostavno, s palčko kapo na glavi, na višji pa so že upoštevali zimsko sportno obleko, oblike njihovih likov pa so tudi bile pravilnejše. Vsi risani možički so kazali znake življenja. Ilustrirali so jih v trenutku, ko prestopajo, ko hodijo v hrib, ko se trudijo s smučmi in celo, ko padajo! Na nekaterih listih je bil združen ves zimski sport, sportnikov in celo telovadcev pa toliko, da so hodili drug drugemu skoraj po glavah.

O pustu so bile na dnevnem redu šeme, o velikonočnem času pa zajčki, ki nesejo v košku ali peljejo na vozičku pirhe. Samih pirhov niso risali. V bližini je moral biti zajček ali piščanec, pa tudi palček. Zopet vidimo zraven sicer mrtve — življensko obliko!... Drevo dobi zanje šele takrat pravi pomen, če ga obkrožajo ptički! Bujna fantazija zlasti na nižji stopnji narekuje otrokom raznobarvne kralatce, kojih prava domovina je pravljčni svet, iz katerega jih mora pričarati sleherna barvica učenceve škatle.

V zgodnji pomladi stopajo mačice in zvončki v ospredje. Razpoloženje za te oblike je bolj deljeno. Nežno čuteči jih tudi radi rišejo, a navdušenje daleč zaostaja za življenskimi oblikami, kakor sem jih že poprej omenila. V splošnem dečki iz lastnega nagiba le v izjemnih slučajih rišejo cvetice in le nekatere naj-

bolj znane in splošno priljubljene oblike. Cvetkam pač ne morejo vdahniti onih življenskih sil, ki so jih sami prepolni . . . V objemu njihovih živih obiskovalcev, pisanih metuljčkov in čebelic, si baš radi teh mimogrede za nekaj časa osvajajo deška zanimanja! . . .

Črešnje rišejo najbrže radi mične oblike in žive barve ter tudi le v času, ko so zrele. Jeseni pride sadje na vrsto, o Miklavževem in o božiču zopet času primerne ilustracije. Pri parkeljnu je značilna veriga, ki z njo rožlja, ter šiba. Brez rogov in dolgega jezika ter repa si ga nobeden ne more predstavljati. Miklavž mora imeti običajno kapo in dolgo brado ter škofovsko palico. Barvajo ga z nežnimi barvami, medtem ko je parkelj sajasto črn, rožički, jezik in tudi oči morajo biti ognjeno rdeči. Poredne parkelj vleče, manjše pa nosi v košu na hrbtu. Pridni klečijo pred Miklavžem in molijo, on jih pa obdari.

Pri božičnih risbah je važno, da so darila pod drevesom. Med njimi ne sme manjkati konjičkov, avtomobilčkov in eroplanov! . . . Revnejši pa imajo skromnejše želje.

Na višji stopnji so nekateri posebno radi posnemali reklame. Te risbe so mi oddajali v različnih časih. Tu sem dobila umazano roko s trikotom na dlani ter z napisom »Vim' snaži vse«. Zopet posnetek Zlatorogove reklame in Radiona ter druge.

Jako priljubljeni pri dečkih — zlasti na nižji stopnji so palčki. Povsod so jih hoteli imeti: v gozdu, pod gobami in na njih, jahajoče na hroščih in polžih i. d.

Za posebno nagrado sem jim večkrat po šoli narisala z barvasto kredo pestro oblečene palčke na šolsko tablo. Drugi dan jim je ob pogledu nanje zastala sapa, obraz je izražal začudenje, svetel sijaj njihovih očk pa je pričal o notranji sreči. Šele čez nekaj trenutkov se jim je izvilo iz prs: »Joj, palčki, palčki!« . . . Kar najrajši bi jih bili oživel ter se z njimi igrali. Pa še meni je bilo žal, da ta ljubka, majhna bitja ne žive! . . .

Nad vse aktualna pa so bila skozi vse leto moderna prometna sredstva. Bože mili, kar mrgolelo je avtomobilov, tovornih, luksuznih, rešilnih i. dr. V zraku so pluli eroplani in cepelini, v vseh mogočih višinah ter tipi raznih svetovno-znanih tvrdk. Na vodah so pluli parniki, majhne ladje in čolnički. Celu podmornice i. dr. so risali. »Kam plovemo?« sem se večkrat vprašala ob pogledu na tak promet. »V čas tehničnega napredka, ko si bo baš ta generacija osvajala ozračje, še danes malo znane pokrajine in morske globine!« . . .

Razni dogodki, ki so bili predmet splošnega zanimanja mestnega prebivalstva, so se v istem času zrcalili tudi v risbah. Razumljivo: ker se je o enoisti zadevi mnogo govorilo, je to vplivalo na otroke, ki so zopet na drugi strani svoje vtise projicirali na risalne listke.

Ne spominjam pa se, da bi bil kateri deček iz notranjega nagiba risal kak ornament. Niti najenostavnejšega ne; niti ne, ko smo ga v šoli sestavljali. Ornament so risali, ker je pač moralo biti! In kadar smo ga dokončali, so globoko vzdihujoč »hvalili Boga«, da je tega dela konec! Dečki pač predvsem ljubijo življenske oblike. Sami prepolni življenja, ga velikodušno oddajajo tudi svojim likom! . . . Ornament pa ne ustreza njihovi duševnosti, kajti njega sestava zahteva mnogo tihega, vztrajnega dela, natančnosti in finočutja za kombinacijo in barve. Vsega tega pa dečkom več ali manj nedostaja. Risanje življenskih oblik pa ne zahteva toliko časa niti tolike natančnosti. Z nekolikimi potezami je delo izvršeno. Ornament je sam ob sebi mrtev, poživijo ga le barve. Življenskim oblikam pa daš izraz ali pokažeš gib, mogoče celo z eno samo potezo na pravem mestu.

V stotinah risb, ki so jih dečki vseh razredov izvrševali iz lastnega nagiba, iz neke notranje potrebe, se je zrcalilo njih mišljenje in čuvstvovanje. Ko sem te risbe pregledovala, sem v njih našla verne slike avtorjev. Med risbami in risarji je bila neka notranja vez, ki me je spominjala njih temperamenta, lastnosti, celo fiziognomije in gest. Dečki močne telesne konstitucije navadno uporabljajo krepke poteze, ki se včasih stopnjujejo do brezobzirnosti... Živahni, temperamentni in oni, ki so gibčne in vitke rasti, dajejo risarskim proizvodom neko prožnost. Njih liki ali njih poteze so kakor na prožnih peresih! Dečki-slabiči, nesigurni v govoru in nastopu, uporabljajo istotako nesigurne in tresoče črte ter nedoločne oblike. Vesele narave se izražajo v svetlopestrih barvah. Vendar to ne spada več pod naslovno temo in bi me tudi predaleč vodilo, ako bi hotela še podrobneje o tem razpravljati.

Kadar sem motrila take risbe, sem si dejala: »Ta ni mogel narisati drugače! To je ves on, kakor živi, misli in čuti!«

Zopet najdem potrjeno modro resnico. »Po tvojih delih te bodo spoznali.«

Cesar se mora vsaka kulturna država skrbno varovati, to je zunanja uniformiranost narodnega šolstva..., kar pa ji mora biti najbolj pri srcu, to je notranji enotni duh pravega narodnega državljanskega mišljenja, ki se lahko izživlja v tisočernih šolskih oblikah.

Kerschensteiner.

Ako delovna šola ni obenem delovna zajednica in če se njena svobodna načela ne raztezajo obenem tudi na pridobivanje npravstvenih spoznavanj, temveč se omejujejo le na samostojno pridobivanje znanja in formalnih veštin, tedaj nimamo nobenega jamstva za to, da je taka delovna šola boljše izobraževališče nego so naši dosedanji učni zavodi.

Dr. G. Kerschensteiner.

Razpravljati o splošnih npravstvenih problemih ali o namišljenih primerih npravstvenega ravnanja ali o vprašanjih, zakaj naj bi sploh ljudje bili moralni, ni dosti več vredno, nego vsiljevati znanje, po katerem ni nikake notranje potrebe. Ali spoznati, kaj je pravilno v kakem konkretnem primeru, ki globoko pretresa srca vseh učencev, rešiti skrite komplekse, ki nas ovirajo, da se v kakem določenem spornem vprašanju pravilno usmerimo, zajedniško življenje v razredu ne samo pridigati, temveč v pravem trenutku resnično izvajati, samo to nam lahko zajamči npravstveni napredek učencev. Zato naj bi zborovali šolski odbori, kjer je uvedena samovlada učencev, le tedaj, kadar je treba reševati konkretna vprašanja šolske zajednice.

Dr. G. Kerschensteiner, Autorität u. Freiheit als Bildungsgrundsätze.

POSVETOVALNICA ZA ROKOTVORNI POUK

Ivan Robnik:

Modeliranje z luženo žagovino v poletju.

Življenje, ki je zbrstelo in se obnovilo v pomladi, se razvija in oblikuje v poletju.

Iz popka ali brstiča je dorastel list. Ker sta v popolnem razvoju le dve razsežnosti in je tretja dimenzija — debelost — okrnjena, ne moremo lista kot ploskve tako modelirati kakor na primer čebulo, gomolj, deblo ali plod.

Za upodabljanje listov imamo tri možnosti: reliefno modeliranje v glini, izrezovanje ter nalepljanje v barvanem papirju in modeliranje z barvano ter škrobljeno žagovino.

Prva dva načina ročnega dela sta znana. Podrobna navodila nam je podal že A. Novak v svojem prvem zvezku »Gnetenje, oblikovanje in izrezovanje«.

V 8. številki »Popotnika« sem obrazložil, kako so učenci lužili žagovino in jo uporabljali na modelirani pokrajini. Naslednje vrstice pa naj objasnijo njihove prve poizkuse v modeliranju z luženo žagovino.

Pred nami leži pakrožno izobličen, napiljen in sočno zelen črešnjev list.

Kako bomo izrezovali, ko pa nismo prinesli s seboj ne škarjic ne nožev!

Zelo sem srečen, da jih ne vidim, saj nam je s tem prihranjeno brušenje. Šlo bo tudi brez njih in brez barvanega papirja. Glejte, otroci, tu imamo tri vrste zelene lužene žagovine! Kaj pravite, katera zelena barva žagovine je najsorodnejša barvi našega lista?

Ta, tale tukaj!

Dobro ste pogodili, otroci! Slavko, daj žličko te žagovine tu sem na levo polovico deščice! — Tako. In ti, Branko, boš vljudno postregel z omako. S svojo žličko zajemi škroba za velikost oreha in ga daj na desno stran deščice! Naš Bojan pa bo iz obojega zmesil testo. Le zasledujmo, kako to dela! Z modelirko pritegne na sredino deščice nekaj žagovine z leve in primerno količino škroba z desne ter meri tako dolgo, da je žagovina enakomerno prepojena. Po potrebi seže z modelirko zdaj na levo po žagovino zdaj spet na desno po škrob. Med tem razreže Mihec polo močnega, sivega ovojnega papirja na pravokotnike v velikosti navadne risanke. Enega vzame Bojan, ga položi pred sebe in prenese nanj zgneteno žagovino. Tik za papirnato podlago si pripravi črešnjev list, da mu je vedno pred očmi. Opazujoč in premotrivajoč velikost, razmerje razsežnosti in obliko listne ploskve razteguje zeleno testo po papirju, ga ravna, usmerja, gladi in nalahno pritiska ob podlago. Za to delo najprimernejše in edino potrebno orodje je obrabljena žlička za kavo. Kot modelirka služi tudi Bojanu, ki z njo zajema material, obratno z njenim ročajem pa izborno uravnava in modelira oškrobljeno žagovino. Lesene modelirke niso priporočljive, ker očitujejo večjo sprjemnost do škroba kakor kovinasti ročaji.

Plast žagovine je le toliko debela, da dobro krije papir. Ko je oblika modeliranega lista dovolj slična originalu, si Bojan ogleda površje in rob črešnjevga lista, da dozna, kako so razvrščena rebra v ploskvi in kako so napiljeni zobčki na robu. Z modelirko vtisne oboje tudi svojemu listu.

»Manjka še pečlja! Tega bom pa jaz naredil«, se oglasi Zvonko. Pazljivo motri naravni črešnjev pecelj in ugotovi, da je karminastorjav in da nosi tik

pod listno ploskvo dve istobarvni, a nekoliko svetlejši žlezi. Nato vzame orehovorjave žagovine in ji primesi malenkost karminastordeče. Da se modelirani pecelj za obema žlezama dobro sprime s podlago, še tudi to omoči s škrobom. Ko izgotovi pecelj, se domisli, da lahko takisto vsa rebrca listne ploskve označi s primerno barvano žagovino. Svetlejšje in temnejše dele listne ploskve karakterizira s tem, da potrosi tista mesta s primerno suho žagovino in to nalahno pritisne ob spodnjo oškrobljeno plast. Da oživi barvni ton še intenzivneje in da se list dozdevno dvigne v ospredje, obloži Zvonko svoj list s temno luženo — orehovorjavo — žagovino. Ako razširi ozadje čez vso papirnato podlago in ne dela s premasno žagovino, sliči to delo vezenju v ženskem ročnem delu.

Po tem skupnem poizkusu modelira vsak učenec samostojno po originalu, ki ga sam voli, oziroma prinese v šolo.

Po istem načinu upodabljamo razen listov tudi posamezne cvetove in cvetlice v živih barvah. Cvet modeliramo postopno od pestiča na periferijo venca. Posrečena dela nalepimo naposled še na močnejši papir ali karton.

V poletni naravi je nešteto pisane ploščadi, ki nam dela preglavice v ročnem delu. So to metulji, kozokrilci, hrošči in razni drugi žužki, ki kljubujejo upodabljanju v glini in barvanem papirju. Z lahkoto pa jih modeliramo z luženo in oškrobljeno žagovino, ki si jo lahko pripravimo sami v različnih barvnih tonih in poljubnih količinah za malenkostno ceno. Ker se ne suši naglo, omogoča vsestransko eksperimentiranje: odzemanje, ponovno dodajanje, premikanje in razvrščevanje. Zaradi tega učenec z lahkoto sestavlja in ne izgubi poguma.

Brez težave modelira tudi ploščato poljsko orodje, kakor lopato, koso in srp.

Veliko prednost pred glino in papirjem ima lužena žagovina pri stiliziranju in ornamentiranju. Brez svinčnika, škarij in noža lahko učenec oblikuje posamezne sestavne dele okraska, jih premika in razvršča. S kritičnim očesom motri njih medsebojno lego ter učinkovitost oblike in barve. Šele tedaj, ko ga zadovoljita ritem in harmoničnost sestavnih delov, jim določi stalno mesto in jih na lahko pritisne ob podlago. Da bo zlasti pri prvih poizkusih sprijem siguren, napleskamo tudi podlago s škrobom.

Prav tako lahko modelirajo učenci geometrijske like: trikotnike, čveterokotnike, mnogokotnike, krog in elipso, jih razvrščajo ter sestavljajo ornamente.

V razvojni liniji ornamentiranja razločujemo tri stopnje: individualno, splošno arhitektonsko in narodno ornamentiko.

R. K.:

Rokotvorni tečaj v Mariboru.

Prišel sem, ko so pele žage in kladiva in dleta idealnih učiteljev. Videl sem delo. Rokotvorni tečaji imajo namen, uvajati učitelje v tehniko ročnega dela, ki naj bi bilo v načelni zvezi z ostalim poukom, da se lažje doseže njegov smoter: duševna izobrazba.

Videl sem, kako se obdeluje les, kovina, papir in slama; kako se izdelujejo zaboji za smeti, late za sušenje sadja, vevnice za moko itd.; ključavnice, pepelniki itd.; senčniki, albumi, zvezki, ornamenti itd.; predpražniki, košarice itd.

Videl sem, da je veliki dvorani podobna šolska delavnica izborna založena z najrazličnejšim orodjem in vsemi potrebnimi stroji.

Izdelki so bili prav lični.

Na razstavi je bilo mnogo stvari, med njimi tudi velik kup brezhibno vezanih knjig. Videl in občudoval sem, nisem pa videl: veze med učnimi predmeti in ročnim delom.

In to, česar nisem videl, je važnejše od tega, kar sem videl.

Nervozni otroci.

Nervozno dete prav lahko podlega navalu čustev, ki se v otroku prav hitro vzbujajo, ki jih pa dete ne more obvladati. Dete kaže trajno energijo, ali kakor nitro se ta energija spravi v določeno smer, se nagloma utruji. Težave dela se mu vidijo vse večje kot so v resnici. Jezi se in trapi na malenkosti in je navadno bojzljivo. Nasproti vsakemu človeku ima predsodke. Naj ga tudi vsa rodbina miluje, ipak išče tujega varstva. Vedno lahko ugotoviš pri njem preveliko občutljivost čutil, zlasti tipa.

Mnogi nervozni ljudje dosežajo znatne uspehe v umetnosti, če imajo dovolj vztrajnosti za delo. Drugi pa menjajo poklic neprestano in nikjer ne uspevajo.

Nervozna deca ima premalo apna v krvi in preveč žolča. Zdravnik le težko preišče bolno dete, zlasti če se dete zaveda, da ga motrijo, ali pa če je mati prisotna. Dete spada v javno osnovno šolo, ker le tam se vadi obvladati samega sebe in nauči socialnih čednosti.

Matere nervoznih otrok so navadno same nervozne. Zato se morajo naučiti najprej samoobvlade, in če je bolje, če pride dete v drugo obitelj, zlasti na deželo ali pa v internat. Edino uspešna učna metoda za take otroke je trajno skupno delo z njimi, da si pridobimo njih zaupanje. Vse druge metode in nasilna sredstva (bitje, kreg itd.) so neuspešna in nevarna. Spol na značaj nervoznih otrok ne vpliva. (Child Development.)

Sodelovanje šole z domom.

V mnogih državah je sodelovanje rodbine pri šolski vzgoji urejeno z zakonom, v drugih je sodelovanje neoficierno. Nemci imajo v vseh svojih državah uradne roditeljske svete. Na Saskem volijo starši v začetku šolskega leta svete, ki jim je naloga, poglobiti smisel za sodelovanje doma s šolo; nimajo pa pravice, posegati v delovanje učiteljskih zborov in šolskih uradov. V Hamburgu roditeljski svet predlaga šolske voditelje in sestoji iz enakega števila staršev in učiteljev. Na Danskem imenujejo učitelje šolski odbori, ki sestojijo iz enakega števila staršev, učiteljev in članov senata. V avstrijskih šolskih odborih, ki jih voli šolsko društvo, so razen staršev in učiteljev še inspektor, šolski zdravnik in dr. Na Poljskem, Holandskem, v Belgiji so rodbinski sveti določeni z zakonom, a povsod še niso ustanovljeni. V Rumuniji ima vsaka šola svoj odbor, ki je sestavljen iz staršev,

učiteljev, nekdanjih učencev in drugih oseb, ki se zanimajo za šolo. Zlasti skrbi ta odbor za šolske zgradbe, vrte, knjižnice, slavnosti, tečaje, ferialne kolonije, za revne učence itd. Na Bolgarskem imajo roditeljsko društvo vse srednje šole glavnega mesta, tako tudi v Avstraliji, kjer jih potrjuje ministristvo prosvete. Kjer ni roditeljskih svetov, so starši zastopani v šolskih odborih, tako v Belgiji, na Škotskem, na Estonskem, Norveškem, Švičarskem in v Indiji.

Kakor je videti, si ideja sodelovanja doma s šolo pridobiva vedno več prijateljev in premaguje vse ovire. Seveda, vsaka država si mora to zadevo urediti po svoje, ker so socialne in kulturne razmere pač povsod drugačne.

(Věstnik Ped. 353/30.)

Priprava na materinstvo in družinska pedagogika.

Belgijsko šolsko ministristvo je izdalo l. 1929. novo učno osnovo za pettedenski tečaj, v katerem se izobrazujejo učiteljice gospodinjstva, ki potem poučujejo na vaških šolah, na katerih so nastavljeni le učitelji. Osnova določa tri ure na teden za predmet »skrb za dojenčke in družinsko vzgojo«. Učivo je takole razdeljeno:

Skrb za malo dete in družinska pedagogika. Higiiena dojenčkov. Prva skrb za novorojenčke. Obleka. Spanje. Kako je treba novorojenčke pestovati. Važnost dojenja. Umetna prehrana. Rezanje zob. Rast otrok. Tehtanje otrok. Odstavljanje otrok od dojenja, kdaj in kako. Razna hrana. Red v hrani in obroki.

Občna higiena: spanje, vstajanje. Dobrodejno solnce. Obleka, skrb za snago. Hoja in držanje telesa. Igrače, sladkor, sadje in druge slaščice.

Pobijanje predsodkov. Dobrodelne ustanove za otroke. Najčešče otroške bolezni, njih znaki, potrebna opreznost, nega bolnega otroka. Cepljenje. Družinska vzgoja: naloga žene v obitelji. Njeno socialno in gospodarsko delo. Gospodinjstvo. Nrvna estetska, socialna in družinska priprava žene za materinstvo. Nje smisel za gospodinjstvo. Njene vzgojne dolžnosti; Vzgoja dojenčka: navajanje na red, pravilna nega telesa in snaga. Vzgoja otrok: Prva čustva, vzburkanost in strasti in vzgojno delo. Prvi temelji estetske vzgoje; petje in godba, vzgojne igre, okras domače hiše. Negovanje srca in temperamenta; primerne navade; razvade, vaje v čednostih.

Vzgoja v šolski dobi: sloga med šolo in domom. Razvoj osebnosti. Nega ljubezni

do vasi in domačije v kmetijskih otrocih (boj proti zapuščanju vasi). Močni vpliv matere in kako se kaže v življenju otrok.

Dijaški kolegiji na Češkoslovaškem.

Pred vojno je imela Češka 4 zavode, v katerih so stanovali visokošolci, in sicer jih je bilo tam obskrbljenih 500. Po vojni so se dijaški kolegiji tako razvili, da sedaj stanuje v njih čez 5400 dijakov. Največji kolegij je Masarykov dijaški dom v Pragi za 860 gostov. Studentenheim v Pragi ima v treh hišah 830 studentov in 50 studentk. Studentska kolonija na Letni obskrbuje 600 dijakov, med njimi 60 dijakinj. Vseh dijaških domov v Pragi je 15, med njimi je Jugoslovenski kolegij za 80 dijakov. V Brnu je Kaunicov kolegij za 500 dijakov. Tam je tudi Jugoslov. kolegij za 70 dijakov, kjer pa sprejemajo tudi domače dijake, ker ni dosti Jugoslovenov. Z drugimi sličnimi zavodi je v Brnu mesta za 870 dijakov. V Bratislavi imajo nov kolegij za 400 poslušalcev, sploh pa obskrbujejo v tem mestu v kolegijih 685 dijakov. Tako je torej tudi v tem pogledu Češka vzorna država. — Kolegiji nudijo obskrbno zelo poceni in so higienski urejeni. Treba bo le še urediti gospodarsko stran teh zavodov, da postanejo eminentno socialnega pomena. Seveda bo treba poglobiti tudi njih vzgojni namen, a ne v smislu starih internatov, marveč v modernem duhu. V tem primeru bo prvo besedo imela samouprava v kolegijih stanujočega dijaštva. (Věstník pedagogický 1930.)

Zdravje v osnovni šoli.

V listu »Nová tělesná výchova« piše inspektor K. Bradač o potrebi večje skrbi za zdravje naših otrok v osn. šoli. Že več držav je pripoznalo to potrebo in zvišalo število ur za telovadbo na 5 in 6 v tednu. Bradač predlaga: 1. naj se uvede pravilen zdravniški pregled učencev in šolskih prostorov, pri čemer naj se vodijo natančni zapisniki o zdravstvenem stanju učencev; 2. naj se uvede 6 tedenskih ur za telesno vzgojo, in sicer 3 za jačjenje in vajo telesa, 2 za igre in izlete, 1 za zdravstveni pouk; 3. pri telovadbi je gledati zlasti na zdravstveno gimnastiko; 4. skrbeti je za primerne telovadnice in solnčne verande; 5. telovadba bi se ne smela zamenjati pozimi in ob slabem vremenu z drugimi predmeti; 6. na meščanskih šolah naj skrbe za telesno vzgojo posebni strokovni učitelji; 7. da se učiteljstvo za vse to usposobi, je treba zanje a) državnih tečajev, b) na učiteljskih več ur higijene, c) večjih zahtev pri izpitih; 8. v šolo spadajo le zdravi učitelji (zlasti ne tuberkulozni); 9. ker petje osvežuje telo in dušo, naj se neguje v šolah vsaj dvakrat na teden.

teljskih več ur higijene, c) večjih zahtev pri izpitih; 8. v šolo spadajo le zdravi učitelji (zlasti ne tuberkulozni); 9. ker petje osvežuje telo in dušo, naj se neguje v šolah vsaj dvakrat na teden.

Proti nošenju prevelikega števila knjig v šolo.

Prusko ministrstvo pouka je vsem ravnateljem srednjih šol poslalo v upoštevanje odlok deželnega šolskega sveta v Münsteru, ki ureja uporabo učbenikov pri pouku. Učenci naj bi ne nosili preveč knjig v šolo, ker to škoduje zdravju mladine. Učitelji naj vselej povedo, katere knjige bodo učenci potrebovali prihodnje uro in naj se potem uverijo, ali so učenci upoštevali njih navodilo. Ako se nabere za kak dan preveč knjig, naj se profesorji o tem posvetujejo, kako bi bilo možno to število zmanjšati. Učitelji ne smejo priporočati nabave uradno neuvedenih učbenikov.

Poizkusi s hranitvijo šolskih otrok.

Doslej izvršeni poizkusi prehranitve otrok so ugotovili, da otroci, ki pravilno pijejo mleko, dosežajo večjo težino in znatnejšo rast in so bolj odporni proti boleznim nego otroci, ki se ne hranijo tako. Hkratu so tudi ugotovili, da je konzum mleka na Angleškem neznan. Sedaj delajo nove poizkuse v Lanarkshinu, kjer bodo hranili z mlekom 20.000 otrok. (Journal of Education.)

Nadarjenost za godbo.

Dandanes ni več take sile za godbo kot nekdanj. Zato pa je škoda za čas in denar, če se nenadarjen otrok privede h klavirju ali drugemu godalu. Nadarjenost za godbo določajo po posebnem merjenju a) zmislja za višino tona, b) za jakost tona, c) za sozvok. d) po merjenju godbenega spomina in e) občuta za ritem. Tudi je nadarjenost otrok za godbo zelo odvisna od nadarjenosti staršev in vsega rodu. Zlasti nepovoljno vpliva velika razlika med godbeno nadarjenostjo obeh roditeljev. (Child Development.)

Ogrevanje razredov in zdravje otrok.

Londonski zdravniki so dognali, da je bilo v razredih, v katerih je bilo vedno 175° C toplote, 8'9 % absenc, pri ogrevanju razredov na 14'5° C je bilo 11'1 % odsotnih, in pri temperaturi 13° C pa 11'6 %. (Time E. S.)

OCENE

Dr. Fran Jeraj, *Duševna podoba mladosti*. Izdala Slov. Šol. Matica v Ljubljani. 1930. Strani 235. — Ne smemo tožiti, da posvečamo premalo skrbi sodobnemu, posebno nemškemu mladinoslovju. Da bi pa sami ustvarjali osnovna dela z novimi dognanji, ki bi kazala tudi drugim narodom nova pota, tega ne smemo zahtevati. Tudi k temu je treba tradicije.

Kdor nas med bujno goščavo tozadevnega tujega slovstva pregledno informira, pokaže najvažnejše smeri, pritegne gradivo iz domačega območja in zavzame k perečim problemom svoje stališče, je že dovršil lep kos naloge. In k takim delom spada navedena Jerajeva knjiga.

Pisatelj več nudi ko obeta. Ko kleše duševno podobo mladostnika, nam posebno v drobno tiskanih uvodih podaja kar cele preglede tistih disciplin, nekak resumé sodobnega stanja. Pa tudi sicer rad zaide, vdano sledeč sholastični filozofiji (toda nikjer vsiljivo), k temeljnim problemom sorodnih panog. Zato je njegovo izvajanje večinoma zgoščeno, doktrinarно, tako da trpi glavni smoter knjige: plastičnost mladostnikove slike. Več konkretnih primerov (kar jih je, so skoro vsi iz nemških virov) bi snov oživel.

Glavni vir mu je bil dr. Linus Bopp, kjer gre naslanjanje preko navadnih reminiscenc. V poznejših poglavjih pa se vedno bolj osamosvaja in so nekatera podana v vzorni preglednosti (eros in seksus, vračanje v družbo, državo in politiko).

V razvrstitvi snovi ne bomo iskali posebne originalnosti. Kar je sodobna veda dognala glede telesnega in duševnega razvijanja mladostnika, to se nam analitično podaja, tako da težko čakamo, ko dobimo v posameznih tipih celotno sliko. Delitev v štiri temperamente je sicer zastarela, tvori pa jako poraben shema. Več bi očitali, da obravnava pisatelj skoro izključno meščanskega mladostnika, kakor da bi bil ta tudi pri nas glavni odločujoči tip. Veliko bolj samoniklo bi nam prikazal kmetskega mladostnika in ob primernih etapah povedal, kako se od njega diferencirata meščanski in proletarski tip, ki sta pri nas šele v nastajanju in seveda sledita mednarodnim zgledom.

Stališče, ki ga zavzema pisatelj v ženskem vprašanju, je staro patriarhalno ter ne upošteva modernih postulatov.

Jezik je v knjigi večinoma domač in prikupen, včasih prijetno slikovit, tako da lahko prezremo nekatere neizglajenosti: za nemški Streckung bo treba najti primernejšo besedo kakor iztezavanje, nemška Flegel in Tölpel nista naša cepec in tepec, vede-

nje ni štorkljasto, prej štorasto, podobno še nekaj drugih lastnih tvorb ni posrečenih.

V celem lahko rečemo: trezen pozitivizem in zdrav optimizem nam delata pisatelja, ki skuša mlado dušo, njene težnje in njene blodnje razumeti — odpuščajoč in dvigajoč — simpatičnega. Dr. A. Dolar.

Josip Jurančič: *Iz šole za narod*. Izdala Slovenska Šolska Matica v Ljubljani I. 1930. Str. 100. Cena 16 Din. — Bregant in Pibrovca sta se dokopala v svojih knjigah bolj do drobnih pedagoških problemov in metodičnih zadev podrobnega šolskega dela (v elementarnem razredu (kmetski: industrijski tip šole), Jurančič pa je postavil svoje pedagoško delo na višje zrelisce: dotaknil se je najširših in vseobčih problemov šole in vzgoje glede na družbo, narod in gospodarstvo. Iz podobnega izhodišča je izšla pred leti tudi Dobršakova knjiga v založbi Slovenske Šolske Matice. Oba pisca, Dobršak in Jurančič, pojmujeta vsako vzgojno udejstvovanje v šoli ali izven nje na očitni sociološki podlagi in smatrata šolo za prav tako odločujoč činitelj družabnega napredka ali razkroja kakor gospodarstvo, tehniko, politiko in verstvo na poprišču človeškega življenja. Zato je razumljivo, da si stavi Jurančič takoj uvodoma (5. str.) težko vprašanje: Kaj je že storila šola, da zajezi razkroj hribovskega življenja? Kaj je storila cerkev, kje se pozna njeno delo? Od leta 1815. 'stoji šola, vtepala je poštevanko, abecedo... in uspehi? To so problemi, ki se ne dajo rešiti z orokavičeno roko ali pa s palico v šoli, pa tudi ne z moralističnimi gesli in paradoksi konkordatske dobe, ki še žal ni minula povsod. Zato se je moral Jurančič tudi na široko ogniti pretiranemu »kultu metode«, da se je mogel poglobiti v študij socialnih, gospodarskih, нравnih in verskih prilik svojega ljudstva in okoliša, da potem z ozirom na te razmere uravna veletok vzgoje in prosvitljanja kakor vodo na mlin... Radi tega obsega polovica Jurančičeve knjige morda na videz »nepedagošk« snov in gradivo, to je probleme, za katere se doslej naša tkzv. »oficielna šola« ni dosti brigala in jih puščala mirno ob strani, kakor bi jih nikoli ne bilo. To so vprašanja, ki se globoko in usodno zajedajo v dobro in zlo našega ljudstva: krajevni in klimatični položaj vasi, razdelitev zemlje na kulture, domača higiena in zdravstvo, dedščina in prevžikarstvo, služinčad in rejenci, duševnost ljudstva in otroka itd., itd... Vse te ugotovitve, ki jih pisec navaja tudi podrobno v svoji knjigi, je potem Jurančič praktično

izrabil v neposredne pedagoške svrhe bodisi v šoli ali izven nje med svojim ljudstvom. Tako je usmeril svojo šolo vseobčim potrebam ljudstva in prepоруdo zadovolžene vasi v gospodarskem, kulturnem in nraštenem pogledu. Seveda ne more tako delo že v nekaj letih pokazati svojih dokončnih uspehov, ki jih pisec v knjigi tudi ne navaja, temveč je to stvar razvoja dolgih desetletij ob vsestranski podpori vseh in vsakogar (šole, društev, občine, cerkve in države). Tako je Jurančič našel v vzgoji »novo stvarnost« in s tem dal svoji pedagogiki »realističen« pomen in konkretno vsebino...

Po vsem tem nastaja vprašanje Jurančičeve metode, ki se je pa izluščila kar sama od sebe. Knjiga izrecno očituje, da pisec ni pristaš »metodizma«. Zato bi lahko kdo sodil, da je preveč splošen in premalo praktičen — za druge. In vendar dovolj jasno tomači »metodološki sistem« kmetske šole, saj govori o strnjem pouku, delovni metodi, učnem načrtu, učiteljevi osebnosti i. dr. Njegove sličice iz praktičnega dela (str. 57. do 86.) so kakor živi izseki hribovskega življenja, gibanja ljudstva in narave.

Zdi se mi pa, da manjka knjigi tretjega, zaključnega dela: izdelkov učencev v sliki in besedi. Tudi razne značilne slike »delovnih skupin« učencev v šoli, na izletu i. dr. bi se dobro prilegle tekstu v praktičnem delu. Potrebna bi tudi bila skica Remšnika in njegove širše okolice.

Jurančičeva knjiga očituje dovolj močno pedagoško osebnost in hotenje pisatelja in take knjige so danes žal redke. Ni pa ta knjižica namenjena samo šolniku, temveč vsem, ki imajo posreden ali neposreden opravček z vzgojo in izobrazbo najširšega ljudstva v globokih provincah. In »Slovenska Šolska Matica« je storila izdajo te knjige dobro uslugo naši mladi in domači pedagoški književnosti. Naj bi ta književni dar pisatelja in »Šol. Matice« pravilno »razumeli vsi, ki so v rasti ali so se po težkih ovirah dokopali do osebnosti« (str. 100).

A. Silvin.

Publikacije »Mladinske Matice« Pov. UJU v Ljubljani 1931. Knjige šte. 12., 13., 14. in 15. Naročnina z »Našim rodom« vred Din 22'50. Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani. — Vzdrževanje večne luči mladinskih idealov je častna naloga »Mladinske Matice« v Ljubljani, ki jo vestno vrši iz leta v leto. Publikacijam, ki jih je letos poklonila mladini, smemo nadeti težnjo po vzdrževanju prave smeri in neutrudnega kopnenja v obliki načel in gesel, ki bodo naš mladi rod čitateljev obogatilo in poplenitilo. Velezaslužno delo, ki ga vrši »Mladinska Matica« s to konjunkturo kulturnega poslanstva med mladino, je akt genialnosti, in

lahko si je v svesti, da se bo — ne glede na razne kritične presoje — slejkoprej lahko ponašala z ugodno moralno bilanco. Kresnice (uredil Albert Zerjav), ki si polagoma utrjujejo vrednost nekakega mladinskega leksikona, so v letošnjem obsegu izraz nemirnega iskanja. Vsebinska natrpanost je verna slika Zerjavovega hotenja, ki je poleg ostalega neodpustljivo grešil v tem, da je leposlovnemu delu posvetil premalo pažnje.

Pesem »V kresni noči« (Oskar Hudales) ni niti dobra niti primerna in je vrhu komaj in z muko naznačenega hotenja okorna, kakor vsaka pesem, ki se vsiljuje, biti priložnostna. Isto bi smeli reči tudi o V. Bitenčevi »Mali Doroteji« (25), medtem ko je pesem »Moj oče« (Mile Klopčič) globoko zajeta socialna slika, kakršnih si še želimo v Kresnicah.

Kakšnega vzgojnega ali pa, če hočete, zabavnega pomena, naj bi bila Vl. Klemenčičeva povestica »O doktorju Mahálu, cvetki čubici itd.« (str. 6—10), res ne vem. V pravo nasprotje tej »prazni čubici« je močno pripovedovanje Lenke Medlovčičeve. »Mrakovi« je subtilna črtica, globoko čuvstvena lepota, le semintja je jezik še malce okoren (Odpisali so mu, da naj pride?) »Martin Vojak« (Vl. Klemenčič) in »Škopjenk« (Oskar Hudales) sta pravljici, ki sta vredni čtiva...

Albert Zerjav se je napotil »V hrasiško kraljestvo« in vneto pripoveduje mladini o lepoti osnovne šole »kraljice Marije« v Dolu pri Hrastniku. Marsikateremu čitateljku se bo vzbudila želja, da bi bil v takšni šoli. K. V. je prispeval poučno berilo »Steklen človek«. Nazorno pripovedovanje bo gotovo zadovoljilo male čitateljke Kresnic. Silno zanimivo in poučno je prikazovanje ing. prof. Srečka Šabca: »Nekaj o mleku in mlečnih izdelkih«.

Ing. Pr. Simončič se je oglašil z razpravico: »Poljedelski stroji za malega in srednjega kmeta«, katero krasele nazorne ilustracije. Ante Beg je prispeval »Nekoliko o gobah«, ki je zanimiva analitična slika o rasti, plojenju in razmnoževanju gob vobče. Šibko pa je najvažnejše poglavje te razprave: »Ali moremo ločiti užitne gobe od strupenih?« Reči: »...gobe je treba poznati!« je odločno premalo za otroka. Povedati, kako jih spoznati! je tista koedljiva točka, ki je umetniške vrednosti v nazornem ilustriranju, katere pa se je Ante Beg ustrašil in misleč, da bo s stavkom »gobe je treba poznati« zadovoljil radovednega malega gobarja, se je le silno stereotipno — izrazil... Vsakdo od malih čitateljčkov si menda ne bo mogel nabaviti knjigo »Naše gobe« za 50 Din, da bi se iz nje naučil spoznavati užitne gobe in strupenjače. Mesto z besedo »v gobarstvu«, je tiskarski škrat končal to jedrnat razpravico z besedico »v golobarstvu«. Tudi to bo dobrodošlo — mladini!

Mnogo uporabnega in zabavnega gradiva bo našel čitateljček Kresnic v rubrikah »Iz moje domačije«, »Živali v službi človeka«, »Ljudske navade in razvade«, kjer se je A. Zerjav pokazal v svoji pravi luči z objavo raznih statističnih prispevkov, »Širom sveta in ljudi«, »To in ono za vsak dan«, »Za um in pogum« in »Iz otroških ust«.

H koncu še nekaj splošnih opomb: Kresnice se razveseljivo razvijajo. Še lepše bi bile v letošnji nakladi, ako bi urednik posvetil več pažnje leposlovnemu delu. Pogrešam tudi tistih poučnih, na zgodovinsko plat naslonjenih narodnih pripovedk, brez katerih si ne morem misliti dobrih Kresnic. G. urednik je grešil tudi v tem, da se je poleg uredniške misije pri Kresnicah vrnil med njene najvidnejše sotrudnike, pa bodisi v katerikoli rubriki.

Lukec in njegov škorec (France Bevk). Brezdvomno je med letošnjimi pripovedniki »Mladinske Matic« France Bevk po oblikovalni moči in po sili doživetja najmočnejši. V njegovem pripovedovanju za mladino pomeni povest »Lucec in njegov škorec« sicer že obrabljeni motiv, ki ga naročniki »Mladinske Matic« že poznajo še iz prve toz. zbirke (Tone Seliškar: Rudi). Zlasti v primeru z »Rudijem«, ki je socialna povest, je Bevkova povest »Lucec in njegov škorec« močno sentimentalno prikazovanje dogodbic prožnega dečka Lukca. Iz povesti veje močna ljubezen do rodne zemlje pisateljave — Primorske. Tu je Bevk močan in prepričevalen.

Prerezi in posamezne situacije, ki postajajo ob takem poteku potopisne zgodbe, katero bo naša mladina vedno sprejela z odprtimi rokami, so risani živo in krepko. V njih je pravo življenje.

Delu samemu se pozna naglost. Na str. 7. čitamo: »Preden je Lukec utegnil ubežati, ga je rak popadel za palec na nogi, ga tiščal in vlekel, da je bilo veselje«. To je v nasprotju z naslednjim stavkom, ko »je Lukec od groze zakričal, O, joj!« Mesto »pocukal« (str. 45), bi bila na mestu lepša slovenska beseda.

Povest je pisana lahko umljivo, izražena s kratkimi, jedrnatimi stavki, in s pozornostjo jo bo čital naš mladi rod ter z zanimanjem pričakoval konca, ki se nenapovedano objublja za prihodnjo zbirko »Mladinske Matic« v letu 1932.

Andrej Skuljevi »Sadjarčki« (l. 1928.) so dobili sestrico »Vrtnarice« je posrečen književni dar za deklice. V knjižici je poleg ostalih oseb predstavljen tudi hlapec Matevž, ki je povsem nepotreben iz pedagoških ozirov. Ceno vrednotenja vidim namreč v tem, da bi deklice skupno s teto same obdelovale zemljo, prekopavale in lopatile. Sam način ilustriranja dogodkov ni v skladu s temeljno zahtevo delovne šole,

namreč z manualnim udejstvomanjem. Tudi bi bil lepše in idealnejše prikazan sad truda na vrtu s tem, da je avtor napisal, kako bi se dali pridelki s haskom vnovčiti, ali da so se podarili kakemu humanitarnemu zavodu (slepici, gluhonemnica, šolska kuhinja P. R. K.), ne pa, da je napisal, kako so deklice pridelke lepo »popapcale«. V tem ne vidim nikakega moralnega plusa, ki je tako potreben za vzgojo socialnega čustvovanja. Tako je tudi pogrešen konec »Vrtnaričic«, ko Matevž pripelje že kar izgotovljeno krmilnico in jo »strese iz samokolnice na vrt«. »O, ljubi Matevž, dobro, da te imamo v »Vrtnaričicah«, če ne, ne bi male deklice s teto prav nič napravile«, si mislim jaz.

Tudi v »Vrtnaričicah« sem našel besedico »pocuka«. (62.) S tako rabo spake-drank se naši mali ne bodo priučili lepemu jeziku, zato je njih raba neodpustljiv greh. Sicer pa so »Vrtnaričice« dobrodošla knjižica za deklice, le žal, da se dejanja vrstijo preveč suhoparno, četudi s filmsko naglico.

»Miškolin« je povest za male. Josip Ribičič je postavil dejanje v carstvo miši, »v grad pod krušno pečjo«. Junaka povestice sta mali, a prebrisani mišek — Miškolin in njegova sestrična Miša. Originalno zamisel snovne izbire je Ribičič srečno izoblikoval v napeto in vseskozi zanimivo povestico, katero bo naš Cicibanov rod z užitkom čital.

Ribičičevi posrečeni fantaziji skladno je Elo Justin opremil knjigo z bogatimi in fantastično-naivnimi ilustracijami. Obilo, obilo humorja je v teh ilustracijah! Ribičič in Justin se kosata v knjižici za prestiž, in sad tega medsebojnega tekmovanja v dobrem je, da smo obogačeni za novo, dobro povest v mladinskem slovstvu. Delo obeh avtorjev tvori harmonično enoto.

Imenitne so epizode o šoli na str. 47., 48., 49., 51. in 53. Tu je zdrav in posrečen humor, ki bo zabaval vsakogar.

Nekaterih nerodnosti v knjigi bi se Ribičič lahko ognil. Na str. 21. pravi: »bo delj časa sladak«. Ali: Tu so špičaste konice (str. 59.). Tudi »pozaspali« (str. 79.) ni pravilna raba v slovenščini. Preveč pogosto rabi tudi besedico »de«, mesto »reče« ali »izpregovori«. Tako periodično ponavljanje besed je preenolično in v kvar slogovni pestrosti.

Slovensko mladinsko slovstvo šteje do sedaj malo tako dobrih knjig, kakor je Ribičičev »Miškolin«. Z njim si je Ribičič postavil najlepši spomenik med našimi najmlajšimi, nam pa je »Miškolin« v moč in veselje!

Lojze Zupanc.

Narodna čitanka o zdravlju. Prva knjiga. Škola narodnog zdravlja u Zagrebu, 1930., strani 224, cena 10 Din. — Po naših krajih obstojajo, delujejo in životarijo najrazličnejša društva od navadnih bikorejskih

zadruge in plemenskih selekcijskih postaj pa tja do književnih Matic, reprezentativnih Peen-klubov in framazonskih lož. Vsaka organizacija ima svoje določeno delovno področje in svoj akcijski interes v to ali ono smer. Toda če kritično pretresamo stremjenje in uspehe našega društvenega in združnega življenja glede na prvobitne potrebe širokega naroda, moramo priznati, da večina društev v splošnem posveča prav malo svojega dela zdravju, življenju in gibanju našega podeželskega ljudstva v globokih provincah, kajti poleg domače gospodarske politike smatram ljudsko higieno za zelo potrebno in praktično ljudsko prosvitljevanje. Ze mnogi so ugotovili, da smo posvetili, oziroma še posvečamo vzgoji živine in rastlinstva razmerno veliko več pažnje in skrbi kakor pa ljudski higieni in fizičnemu zdravju najširšega naroda (alkohol, jetika, malarija i. dr.). V tej panogi praktične prosvete nam še vedno prednjačijo severni narodi s številnimi higienskimi zavodi, zdravstvenimi domovi, bolnicami, ambulantami in hiralnicami itd. Cesar ni zmogla privatna iniciativa, to je uredila država pomoč. Pri nas je zdravniška pomoč v širokih provincah vkljub modernemu veku še vse preveč zvezana s težkimi materialnimi žrtvami poedinca ali družine in ni čudo, če je najšibkejšim slojem zdravljenje še vedno težko dostopen »luksus«, ki stane, stane... S pocenitvijo zdravniške nege in pomoči ter s popularizacijo ljudske higiene bi lahko izdatno zmanjšali umrljivost in »nehigienični sloves« Balkana.

»Škola narodnog zdravlja« v Zagrebu je storila hvalevredno nalogo, da je izdala navedeno — zdravstveno čitanko. Seveda se ne moremo na tem mestu spuščati v strokovno oceno te knjige, zadostuje naj samo opozorilo na to ljudsko knjigo, ki bi morala priti v vsako vaško hišo. V splošnem so pisani članki in razprave v razmerno poljudnem slogu in skoro vsaka stran je bogato ilustrirana med tekstom. Tudi tujkam so se številni avtorji močno izognili v svojih prispevkih.

Kot nadaljnjo knjigo obljublja imenovani zdravstveni zavod zbirko »Mati i dijete«, kar nas bo posebej zanimalo.

Tudi je naša želja, »da ovu knjigu popularizujemo i raširimo poput narodnih pjesmarica« (str. 218.) tudi v slovenskih krajih. Posebej učiteljstvu bo knjiga v pomoč pri higienskem pouku za osnovne in meščanske šole, zato sodi ta knjiga v naše strokovne knjižnice.

A. Zerjav.

Dr. Ivan Matko: Katekizem o tuberkulozi. Maribor, 1931. Založila Osrednja protituberkulozna liga v Ljubljani. Tisk Tiskarne sv. Cirila v Mariboru. Str. 24. — Dr. Ivan Matko je podal v posebni brošuri izbrano snov za protituberkulozne ure, ki naj bi se uvedle v osnovni šoli. Zgostil jo je v pet poglavij, govorečih o jetični kali, okuženju, razkužitvi, zaščiti in obrambi proti okuženju, o znakih jetičnega obolenja in obrambi proti izbruhu jetike. Po katehetski metodi je zastavil 105 vprašanj in podal prav toliko jasnih, kratkih in jedrnatih odgovorov. Knjižico je namenil v prvi vrsti šoli in z njo izpolnil res vrzel. Hotel je prispevati še z metodične strani, a je po mojem mnenju ravno tu mahnil v prazno. Pretežno na mehanskem memoriranju sloneča katehetska metoda je že stvar preteklosti — veroučitelj in učitelj sta jo že opustila — vsaj ni tako prikladna, da bi jo danes nanovo uvajali v šolo. Da bo pa kljub temu knjižica dober pripomoček učitelju in učencu v šoli, kakor tudi vsakemu prijatelju narodovega zdravja, rad priznam in jo vsakomur priporočam. Andrej Savli.

Zakon o narodnih šolah. II. zvezek. Pripredil Pavle Flerč. Ljubljana 1931. — V založbi Učiteljske tiskarne je izšla prva zbirka pravilnikov k zakonu o narodnih šolah, kot II. zvezek celotne zbirke zakonitih predpisov k zakonu o narodnih šolah. — Ta zbirka vsebuje vse zakonite predpise o zdravstvu in higieni glede šole, učencev in učiteljev z obširnimi stvarnim kazalom in registrom vseh zakonov, uredb in pravilnikov, ki so izšli v Službenem listu in Službenih novinah in zadevajo zdravstvo, ki jih potrebuje vsaka šolska poliklinika, vsak zdravstveni in higienski dom, krajevni šolski odbor, županstvo upravnih občin, zdravstveni odbor v občini in vsak sodnik, osobito za šoloobvezno dečo in maloletnike, pri sodiščih za maloletnike, ker ima v zbirki vse zakonite predpise glede moralno pokvarjene šoloobvezne dece in maloletnikov z obširnimi stvarnim kazalom in registrom vseh zakonitih predpisov o sodnem in kazenskem postopanju, ki so izšli v Službenem listu in Službenih novinah. Obširno stvarno kazalo omogoča, da vsako zadevo hitro najdete in prav tako vse določbe, ki so z njo v zvezi. Register vsebuje vse zakonite predpise (zakone, uredbe in pravilnike) o zdravstvu ter sodnem kazenskem postopanju (tudi one, ki jih ni v zbirki), da jih hitro najdete v Službenem listu in Službenih novinah. Cena broš. izvodu 36 Din. vezan v celo platno 45 Din. — Dobi se v vseh knjižarnah.

Razpis natečaja.

Slovenska Šolska Matica razpisuje natečaj za temo:

**„Kakšno vzgojo zahteva gospodar-
sko življenje od našega človeka?“**

Natečaja se more udeležiti vsakdo. Obseg naj bo najmanj ena pola, največ pa tri pole. Razpisane so za temo tri nagrade: prva v znesku 1500 Din, druga 1000 Din in tretja 500 Din. Najboljši rokopis SŠM v svojih publikacijah natisne ter mu prisodi še običajni honorar. Rokopisi naj se pošljejo pod geslom ali značko, s katero naj bo opremljena tudi zaprta kuverta, vsebujoča avtorjev naslov, in sicer do 1. februarja 1932. tajništvu Slov. Šol. Matice, Ljubljana, Komenskega ulica.